Голас Радзімы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ СУАЙЧЫННІКАЎ ЗА МЕЖАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

№ 9 (2255) 27 лютага 1992 г. Выдаецца з 1955 г.

Цана 50 кап. (па падпісцы — 8 кап.).

АД СЭРЦА ДА СЭРЦА

НЯХАЙ БУДЗЕ ПАЧУТА МАЛІТВА

Пасля капітальнага рамонту ізноў пачаў працаваць адзін з карпусоў радзільнага аддзялення Мінскай гарадской бальніцы № 7. Падзея, на першы погляд, быццам бы звычайная, калі ўлічыць, што ледзь не кожны дзень у сталіцы Беларусі вырастаюць шыкоўныя адміністрацыйныя, гандлёвыя будынкі, гмахі жылых дамоў.

А тут звонку ніякіх архітэктурных пераўтварэнняў не адбылося. Таму і не выклікала гэта падзея асаблівай увагі ні ў радавых грамадзян Мінска, ні ў адміністрацыйных улад.

А што змянілася ўнутры рэканструяванага корпуса? Чаму наогул патрэбна было праводзіць капітальны рамонт у параўнальна яшчэ прыгодным для функцыяніравання медыцынскім будынку? Адкуль узялі сродкі?..

Гэтыя і іншыя пытанні мы задалі намесніку галоўнага ўрача бальніцы Эльвіры Бурдавіцынай. Вось што яна расказала.

— І сапраўды, вострай неабходнасці ў рэканструкцыі і капітальным рамонце гэтага корпуса не было: будынак не вельмі стары. Але нас хвалявала, што тут не было пэўных умоў для парадзіх і для медыцынскага персаналу, не хапала абсталявання. Скажам, у адной палаце маглі знаходзіцца па 15 парадзіх. Становішча не зусім нармальнае.

Пасля рэканструкцыі з'явіліся палаты на 1—2 і, як выключэнне, на 3 пацыенткі. Ёсць спецыяльныя пакоі, дзе маці можа знаходзіцца толькі са сваім немаўляткам, пакоі для пацыентак і іх дзяцей, якія маюць нейкія адхіленні: датэрміновае нараджэнне дзіцяці, цяжкія роды і г. д.

Кабінеты абсталяваны найноўшай апаратурай... І ўсё гэта дзякуючы гуманітарнай дапамозе. У першую чаргу з боку Свята-Алексіеўскага храма-помніка Рускай славы, што знаходзіцца ў Лейпцыгу, і ордэна іанітаў з Германіі. Яны выдзелілі сродкі на рэканструкцыю нашага корпуса і на набыццё неабходнага абсталявання.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

НА ЗДЫМКУ: у час асвячэння рэканструяванага корпуса.

Фота В. СТАВЕРА.

Побач з імем Кастуся Каліноўскага ў апошнія гады вучоныя ўсё часцей ставяць імя яго старэйшага брата Віктара. А што мы ведаем пра яго! Амаль што нічога —толькі агульныя звесткі. Ды вось Вячаславу Шалькевічу з Беларускага дзяржаўнага універсітэта, вядомаму чытачам «Г. Р.» па шматлікіх публікацыях у нашай газеце і па кніжцы пра Кастуся Каліноўскага, выдадзенай рэдакцыяй на беларускай і англійскай мовах, удалося натрапіць у кнігасховішчах Польшчы на каталог кніг асабістай бібліятэкі Віктара Каліноўскага.

Чытайце ў наступным нумары артыкул В. ШАЛЬКЕВІЧА «Бібліятэка Віктара Каліноўскага».

ВЫСТАЎКА КАРЦІН АМЕРЫКАНСКАЙ БЕЛАРУСКІ Г. РУСАК

РАДЗІМА—РАЙ

Доўга чакалі выстаўку Галіны Русак, якая планавалася, але пераносілася некалькі разоў па розных аб'ектыўных прычынах. Урэшце яна адбылася цаной намаганняў Беларускага фонду культуры, таварыства «Радзіма», дырэкцыі Дзяржаўнага мастацкага музея і БНФ «Адраджэнне».

Першым ініцыятарам, прапагандыстам гэтай выстаўкі быў Валянцін Сільвясюк: гады два назад на пасяджэнні аб'яднання маладых мастацтвазнаўцаў «Калегіум», што створаны пры часопісе «Мастацтва Беларусі», зачыталі ліст з Амерыкі, які прыйшоў ад маладога мастацтвазнаўцы-беларуса, пачуўшага перадачу пра «Калегіум» па радыё «Бі-бі-сі» і пажадаўшага наладзіць з намі творчы кантакт. Гэта і быў Валянцін Сільвясюк — беларус з Беласточчыны, які ў той час навучаўся ў Нью-Йорку. Неўзабаве ён і сам прыехаў на Беларусь і патрапіў на пасяджэнне «Калегіума». Як мы не маглі тады нагаварыцца! Колькі цікавых жыццёвых і прафесійных мастацтвазнаўчых тэм перабралі! Тады Сільвясюк і расказаў пра цікавую мастачку з Амерыкі, нашу зямлячку. якая хацела б наладзіць у Мінску сваю выстаўку.

І вось вернісаж. Дваццаць жывапісных твораў розных перыядаў (з 1969 года — самы ранні і апошні — «Чарнобыль», напісаны ў 1991 годзе) размясціліся ў адной з залаў Дзяржаўнага мастацкага музея — самай прэстыжнай галерэі ў рэспубліцы. Народу шмат — не развярнуцца. Гараць чырвоныя лямпачкі тэлекамер, гучаць беларускія народныя песні ў выкананні дзяўчат з «Талакі», прысутнічае мноства журналістаў — яны бяруць інтэрв'ю ў арганізатараў выстаўкі і Валянціна Сільвесюка, што спецыяльна прыехаў на адкрыццё выстаўкі, каб расказаць пра Галіну Русак, яе творчую і грамадскую дзейнасць у асяроддзі беларусаў Амерыкі.

На жаль, сама мастачка не змагла прыехаць на адкрыццё з тае прычыны, што абраная старшынёй камітэта пабудовы бібліятэкі ва універсітэце штата Нью-Джэрсі, і зараз у гэтай справе вельмі адказны перыяд. Але яна мае намер абавязкова прыехаць на чарговы вернісаж сваіх работ, бо плануецца паказ экспазіцыі па розных гарадах рэспублікі на працягу 1992 года. У бліжэйшы час з місіяй дапамогі ахвярам Чарнобыля і іншымі дабрачыннымі справамі на Беларусь прыязджае яе муж Васіль Русак — вядомы грамадскі і праваслаўны дзеяч.

Выстаўка спадарыні Галіны Русак вельмі ўразіла, хаця я, здаецца, добра ведала яе творчасць па многіх слайдах, рэпрадукцыях, што паказваў Валянцін Сільвясюк, і багата ілюстраванаму каталогу, выдадзенаму ў Амерыцы ў 1989 годзе. Уразілі прапорцыі твораў — побач з імі адчуваеш сябе гарманічнай часцінкай гэтага Свету — Свету яе творчасці, мадэляванага з жыцця. Карціны па памерах не малыя і не вялікія, а якраз такія, якія здатныя набліжана да рэалій выявіць і канкрэтную натуру, і суразмерны ёй абстрагаваны вобраз, пры гэтым без прэтэнзій на ўскладнёную філасофію, але з паглыбленай пранікнёнасцю, развагамі і грунтоўнасцю ведаў пра тое, пра што гаворыцца ў творы.

Другое, што звярнула на сябе ўвагу, — выразная разнапланавасць прадстаўленых твораў, у якой ясна праглядаюцца тры выяўленчыя стылі. Сама Галіна Русак пацвердзіла гэтае ўражанне ў лісце, што суправаджаў дакументы да выстаўкі, падзяліўшы экспазіцыю на наступныя групы карцін: імпрэсіяністычныя, раслінныя і стылізаваныя як бы пад раслінна-арнаментальныя тканіны.

Карціны першай групы, стварэнне якіх прыпадае на 60-я гады, прываблііваюць тонкай каларыстыкай, паэтычнай напоўненасцю, вызначальнымі жывапіснымі якасцямі твораў. Яны выклікаюць уражанне непасрэднай прывязанасці да натуры, у той час калі паказаныя на выстаўцы творы іншых кіраўнікоў — абстрагаваныя ад канкрэтыкі выяўленчыя фантазіі.

(Заканчэнне на 7-й стар.).

НА ЗДЫМКУ: Галіна РУСАК. «Чарнобыль». 1991 год; «Пагоня». 1988 год.

НАРАДА СНД

Чарговая, пятая, нарада кіраўнікоў дзяржаў і ўрадаў краін —членаў СНД, якая адбылася ў Мінску ў сярэдзіне лютага, выклікала станоўчыя эмоцыі, бадай, толькі ў Станіслава Шушкевіча, старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. У большасці ж лідэраў у ацэнцы сустрэчы пераважае пачуццё стрыманага аптымізму: можа неяк захаваецца Садружнасць. Падпісана рэкордная колькасць дакументаў — аж 20. Але толькі 8 з 11 членаў СНД выказаліся за адзіныя ўзброеныя сілы.

А Захад усё ламае галаву: што ж такое СНД! Ясна адно— гэта не краіна, не ўрад і не адзіны ваенны блок.

НА ЗДЫМКУ: Старшыня Савета Міністраў РБ В. КЕБІЧ і Прэзідэнт Расіі Б. ЕЛЬЦЫН адказваюць на пытанні журналістаў аб выніках сустрэчы ў Мінску.

НОВЫ МУЗЕЙ

«ПОКЛІЧ»

У Мінску, у Траецкім прадмесці, пачаў сваю работу Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры.

На адкрытай тут выстаўцы «Покліч» прадстаўлены матэрыялы аб першай сусветнай вайне, Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцыях, утварэнні БНР і БССР, узнікненні літаратурных аб'яднанняў «Маладняка», «Узвышша», «Полымя», Бел АПП, развіцці драматургіі і акадэмічнай крытыкі, літаратуры Заходняй Беларусі. Многія з гэтых матэрыялаў яшчэ нядаўна былі забаронены, і толькі сёння музей мае магчымасць даволі аб'ектыўна пазнаёміць вас з літаратурнай сітуацыяй, што ўзнікла ў нашай рэспубліцы ў неспакойныя часы паміж першай і другой сусветнымі войнамі.

КРЫМІНАЛЬНАЯ ХРОНІКА

МІЛІЦЫІ РАБОТЫ ЎДОСТАЛЬ

Як паведаміў міністр унутраных спраў Беларусі Уладзімір Ягораў, рост злачыннасці ў 1991 годзе скараціўся на 6 працэнтаў. Асабліва важна, што скарацілася група цяжкіх злачынстваў — забойстваў, разбояў, згвалтаванняў. Летась раскрыта 74,8 працэнта ўсіх учыненых у рэспубліцы злачынстваў. Але, як прызнаў міністр, за астатнімі 25,2 працэнта — тысячы злачынстваў, а, значыць, міліцыі яшчэ няма чаму радавацца.

Якасна мяняецца характар эканамічнай злачыннасці. Дзейнасць ценявікоў, якія знайшлі сабе прытулак пад шыльдамі біржаў, камерцыйных і іншых структур, што нараджаюцца ледзь не кожны дзень, прымае пагрозлівыя маштабы.

АВІЯЛІНІІ

ІЗРАІЛЬ ТАК БЛІЗКА

Усяго 3 гадзіны і 20 мінут спатрэбіцца цяпер тым, хто ад'язджае з Беларусі ў Ізраіль, калі яны скарыстаюць паслугі авіяслужбы. 18 лютага ў сталіцы рэспублікі адкрыўся новы авіярэйс Мінск — Тэль-Авіў, які адразу ўзяў на сябе клопат аб перамяшчэнні каля 100 пасажыраў. Бясплатныя білеты будучым жыхарам Ізраіля прадаставіла сусветнае яўрэйскае агенцтва «Сохнут». Як паведаміў карэспандэнту БЕЛТА яго пастаянны прадстаўнік у рэспубліцы пан Доў Шарфштэйн, паміж Беларуссю і Ізраілем штомесяц плануецца два прамыя авіярэйсы. Пры неабходнасці іх колькасць будзе павялічана.

КАЛЯНДАР

ДВАНАЦЦАЦЬ КНЯЗЁЎ

З дванаццаццю князямі Вялікага княства Літоўскага пазнаёміцца тыя, хто набудзе каляровы плакат-каляндар на 1992 год, які выпусціла народнае прадпрыемства «Альберцін» са Слонімшчыны.

Пад выявамі князёў — гады іхняй дзейнасці, а ў сярэдзіне плаката размешчана карта Вялікага княства Літоўскага XIII—XV стагоддзяў. На плакаце ёсць нацыянальны герб «Пагоня», бела-чырвона-белая стужка і каляндар на 12 месяцаў.

«Лічу, што ў краіне ідзе старанная, усебаковая, добра плануемая падрыхтоўка контррэвалюцыі, падрыхтоўка арганізаванага выступлення супраць дэмакратыі.

Дзве галоўныя сілы рыхтуюць удар. З аднаго боку, гэта камуністычныя фундаменталісты, горшая частка былой КПСС. Тыя, хто перафарбаваўся ці нават не перафарбаваўся, калі ўзяць РКРП і карыкатурны «кабінет» з Сяргеевым і Макашовым, якія прапаноўваюць людзі рэваншу. Другая сіла — рускі фашызм, пра небяспеку якога я гаварыў яшчэ на лютаўскім пленуме ЦК КПСС 1990 года. Гэта сіла не камуністычнага толку, у яе свае лозунгі, мэты і планы. Але ёсць логіка падзей. Тым і другім трэба зваліць дэмакратыю, што нараджаецца, і яны змыкаюцца. Контррэвалюцыя рэкрутуе не народ, а люмпенаў, маргінальных людзей, дэкласаваныя элементы з усіх слаёў грамадства. Але вось што небяспечна: гэтыя людзі, вельмі многія з іх, падфарбаваліся пад дэмакратаў. Яны сядзяць і на Старой плошчы, і ў «Белым доме», і ў Крамлі.

Могуць спытаць: навошта гэта дэмакратам, няхай нават тым, якія перафарбаваліся,— яны ж ужо ўселіся ў новыя крэслы? Ды па той прычыне, па якой была патрэбна і змова гэкачэпістам. Навошта яна Крючкову, Янаеву, Язаву? Ці Пайлаву? Не думаў жа ён стаць двойчы прэм'ерам? Яны баяліся, што дэмакратыя, умацаваўшыся, не пакіне месца для такіх, як яны. Вось і цяперашнія лжэдэмакраты разумеюць, што калі рэформы пойдуць наперад, то ім у апараце ўлады рабіць не будзе чаго. Яны выдатныя палітыкі і стараюцца саломкі падсцяліць своечасова».

Акадэмік Станіслаў ШАТАЛІН.

МІЖНАРОДНЫЯ ВЫСТАЎКІ

У выставачным комплексе «Мінскэкспа» працавала міжнародная выстаўка «Салон прыгажосці-92». Сярод яе ўдзельнікаў — шэраг буйных замежных фірм, якія вырабляюць касметычныя і парфумерныя тавары, у тым ліку буйнейшы канцэрн Еўропы «Хенкель».

За час работы выстаўкі былі заключаны здзелкі на пастаўку ў Рэспубліку Беларусь касметычных тавараў і медыкаментаў.

НА ЗДЫМКУ: прадстаўнік фірмы «Хенкель» Удо ФАЙН знаёміць наведвальнікаў з вырабамі фірмы.

ВЕРНУТЫЯ ІМЁНЫ

100-годдзе КСЯНДЗА А. СТАНКЕВІЧА

У касцёле Святой Тройцы на Залатой Горцы ў Мінску ўшаноўвалася 100-годдзе з дня нараджэння ксяндза Адама Станкевіча. Пра жыццё і дзейнасць яго як святара расказаў прысутным пробашч касцёла ксёндз Міхал. Гісторык Анатоль Сідарэвіч спыніўся на іншым аспекце —дзейнасці А. Станкевіча як лідэра Беларускай хрысціянска - дэмакратычнай злучнасці. Літаратуразнаўца Алесь Бяляцкі прадставіў перавыдадзеную Беларускай каталіцкай грамадой кнігу А. Станкевіча «Беларуская мова ў святынях».

ПРАГНОЗЫ

ПРЫВІД КРАХУ

Эканоміка Беларусі на працягу квартала можа поўнасцю разбурыцца — такі прагноз вынікаў прынятага ў рэспубліцы пакета законаў аб падаткаабкладанні далі вучоныя Інстытута эканомікі Акадэміі навук РБ і некаторыя прадстаўнікі дзелавых колаў. Прадпрымальнікі сталі менш прапаноўваць тавараў і паслуг для насельніцтва. Сярод прычын — прыкметнае зніжэнне колькасці кааператываў, якія выпускаюць спажывецкія тавары, дзейнічаюць у сферы грамадскага харчавання і бытавога абслугоўвання, а таксама непамерны рост цэн на матэрыяльна-тэхнічныя рэсурсы.

Многія цяпер разглядаюць Беларусь як зону, несрыяльную для прадпрымальніцтва, і актыўна вывозяць не толькі тавары, але і капіталы. Гэтаму, на думку інстытуцкай групы экспертаў, садзейнічае і даволі высокая ступень карумпіраванасці мясцовых і іншых органаў улады.

НЕ ДАПУСЦІЦЬ РАСКОЛУ НАЦЫІ

АДКРЫТЫ ЛІСТ ДЭПУТАТАМ ПІНСКАГА ГАРСАВЕТА

Як мы ўжо паведамлялі («Голас Радзімы» № 6 ад 6 лютага г. г.), у Брэсце намагаюцца стварыць Заходне-Палескую партыю, якая ставіць на мэце аўтаномію т. зв. Заходне-Палескага краю, а культурная суполка «Полісьсе» патрабуе статуса дзяржаўнай мовы для палескага дыялекту. Гэтая з'ява — адбітак сепаратысцкіх памкненняў, і яна не можа не трывожыць беларусаў. Ніжэй мы друкуем Адкрыты ліст Ніла ГІЛЕВІЧА.

Паважаныя дэпутаты!

Колькі гадоў назад група асоб, ураджэнцаў беларускага паўднёва-заходняга Палесся, распачала, дый вельмі апантана, весці сярод насельніцтва рэспублікі работу, канчатковая мэта якой — раскол адзінай беларускай нацыі, расчляненне адзінай цэласнай тэрыторыі Беларускай Дзяржавы. Задума гэта настолькі безадказная, што проста жахліва ўявіць, да чаго яна можа прывесці, калі вар'яцкую — іначай не назавеш — дзейнасць па яе ажыццяўленню сёння не спыніць разумнай воляй грамадскасці.

Спосаб, які выбралі для дасягнення мэты гэтыя безадказныя, не ў меру амбіцыйныя і эгацэнтрычныя асобы, — абвяшчэнне заходне-палескага дыялекту асобнай славянскай мовай, а жыхароў гэтага рэгіёна — асобным народам, пры гэтым нічога разумнейшага не прыдумалі, як назваць жыхароў паўднёва-заходняга Палесся яцвягамі, а іх мову — яцвяжскай. (Да ведама недасведчаных: яцвягі — даўно адмерлае племя неславянскага паходжання, родныя браты прусаў, жамойцаў і іншых прыбалтыйскіх плямёнаў). Я не маю зараз магчымасці аргументаваць, наколькі беспадстаўныя гэтыя іхнія сцвярджэнні, і таму прашу вас звярнуцца ў Акадэмію навук Беларусі — у Інстытут гісторыі і Інстытут мовазнаўства за афіцыйнымі даведкамі, — а пакуль не прымаць пытанне, пастаўленае аб'яднаннем «Полісьсе», да разгляду на сесіі. За ўсёй шуміхай наконт асобнага этнасу і асобнай мовы стаяць палітычныя мэты, вельмі небяспечныя для нацыянальнай згоды і міру, і тояцца пэўныя, варожыя нашаму адзінаму беларускаму народу, сілы. Тое, што не ўдалося гэтым сілам здзейсніць раней, яшчэ даўно, іх пераемнікі наважыліся зрабіць цяпер, — разарваць нашу пакутніцу Беларусь на часткі. На вялікі жаль, многія грамадзяне не разумеюць сапраўдных вытокаў гэтых небяспечных задум і намаганняў. Вядома ж, трэба захоўваць этнічна-культурныя і моўныя асаблівасці жыхароў Палесся, мясцовыя традыцыі, звычаі, фальклор, народныя промыслы і г. д., але — без замаху на нацыянальна-тэрытарыяльнае адзінства і цэласнасць Беларусі.

Ні ў якім разе нельга дапусціць развіцця падзей у тым напрамку, дзе нас усіх можа чакаць не толькі вялікая смута, але і вялікая трагедыя, бяда і гора. Нядобрыя людзі ўводзяць у зман жыхароў Пінска і іншых гарадоў Палесся, спяшаюцца выкарыстаць сітуацыю, калі аслаблена воля Дзяржавы і можна тварыць, што хочаш, — у тым ліку і разбураць гістарычна замацаванае — за доўгія стагоддзі — адзінства беларускага народа і Беларусі.

Не дапусціце гэтага, шаноўныя дэпутаты!

Ніл ГІЛЕВІЧ,
старшыня Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны, народны паэт Беларусі, прафесар.

АРКАДЗЬ СМОЛІЧ: ПАКАЗАННІ НА ДОПЫТАХ

От 9.VII.1930 г.

От работы в НКЗеме я стал отрываться еще с осени 1923 г., когда президиум ЦИК поручил мне для своего издания «Беларусь» срочно написать большую статью об экономическом положении Белоруссии в дореволюционную эпоху. Для этой цели я был освобожден от работы в НКЗеме на 1 1/2 или 2 месяца. Затем в январе 1924 г. НКПрос командировал меня, как географа, на Всесоюзную Краеведческую конференцию. По приезде с последней я организовал Центральное Бюро Краеведения БССР и был назначен его председателем. За 1924 г. — под моим руководством — ЦБ Краеведения провело две краеведческие конференции — Всебелорусскую и Минскую, что ускорило развертывание краеведческой сети на местах.

Весною 1924 года Инбелкульт по моему предложению созвал конференцию почвоведов, работавших тогда в Белоруссии...

В апреле 1924 года Госплан пригласил меня для проведения в срочном порядке районирования укрупненной Белоруссии. Я был назначен секретарем комиссии по районированию, которой непосредственно руководил Пред. Совнаркома т. АДАМОВИЧ, а его заместителем был ДЫЛО. Вместе с последним мы и провели основную работу по этому вопросу. Я дал целый ряд вариантов окружного деления, из которых СНК по моему докладу выбрал деление на 10 округов...

К постоянной работе по НКЗему я уже больше не вернулся. Кажется, только в конце года я принимал участие в разработке проэкта журнала «Плуг». По моей мысли журнал должен был заменить собою на местах агронома и притом агронома, ведущего пропаганду на белорусском языке, что тогда было редкостью...

Районирование, по-видимому, было проведено удачно; об этом говорит постановление СНК, коим вынесена мне и ДЫЛО революционная благодарность за эту работу. Вскоре последовало назначение обоих нас в Инбелкульт, который тогда реформировался в солидное научное учреждение с постоянным штатом. Я был назначен Зам. Председателя Института, а ДЫЛО его научным секретарем...

Председатель ИБК В. М. ИГНАТОВСКИЙ тогда был наркомпросом и не мог уделять достаточно внимания ежедневной работе, которая и была возложена на меня и на ДЫЛО.

С этого времени (январь 1925 г.) я совершенно оставляю НКЗем и перехожу на работу в Инбелкульт...

Имя Инбелкульта тогда было очень популярно в массах как яркое достижение Советской Белоруссии.

Однако мало было рекламировать Институт, надо было его и строить. От старого периода осталось ряд секций, в которые теперь влился целый ряд новых членов ИБК, преимущественно ответственных партийных работников. К сожалению, последние появлялись в секциях довольно редко и руководство работой осталось по-прежнему в руках националистической интеллигенции...

Кроме секций в то время уже начиналась организация постоянных штатных органов — комиссий. В начале комиссии основаны были главным образом по гуманитарным дисциплинам. Я прилагал усилия, чтобы организовать подобную работу по природе...

Лично же мною было организовано составление сельскохозяйственной терминологии, для которой я дал основной текст. Наиболее значительным событием в жизни с. хоз. Секции в 1925 г. было ее участие в организации Сельскохозяйственной Академии в Горках. ГРАБОВСКИЙ — секретарь с. хоз. секции, одновременно и инспектор с. хоз. образования в Наркомпросе, получил задание от НКПроса составить проэкт заполнения штатов Академии с возможно большим усилением там количества белорусских работников с целью ускорения белорусизации Академии, как найближе стоящей к работе в деревне высшей школы...

Остающееся от работы в Инбелкульте время я использовал для подготовки к печати своего «Краткого курса Географии Белоруссии», заказанного мне Белгосиздатом для выполнения в срочном порядке. Учебник этот был построен на основе более обширной моей работы, изданной в Вильне в 1919 г. и затем 2 раза там переизданной, благодаря невнимательности цензуры. Несмотря на свою националистическую окраску, книга была запрещена в Польше, а в Латвии за ее распространение ряд белорусских культурников (Красковский, Мядзелка и др.) даже обвинялся в государственной измене и был брошен в тюрьму на полтора года. Для Белгосиздата я совершенно переработал эту книгу, но все же в нее попало несколько националистических мест, отмеченных в свое время тов. КРИНИЦКИМ...

В начале 1926 года в Инбелкульт был назначен второй Зам. Председателя т. КОРЕНЕВСКИЙ, который принял на себя значительную часть моих обязанностей в области организационной и административной. До сих пор Инбелкульт мало внимания уделял Издательству. Работал там ГРОМЫКО, но без большого успеха. Президиум БИК поручил мне заняться этим делом вплотную. Я организовал издательскую Коллегию с постоянным штатом, где работали стильредакторами ЩЕПОТИХИН и КРАСИНСКИЙ. Подготовка материалов, благодаря этому, была сдвинута с места, а понемногу начала выходить и печататься продукция ИБК. В том же году были изданы труды почвенной конференции, несколько терминологических сборников, моя книга о районных типах крестьянского хозяйства (о ней см. в прежних показаниях), Скорининский сборник и др. Согласно постановлению Краеведческой конференции, мною был разработан проект краеведческого журнала «Наш Край», для редактирования которого был привлечен писатель БЯДУЛЯ. Следует отметить, что журнал этот наряду с инструктированием краеведов о методах изучения района играл впоследствии известную роль в смысле усиления националистических настроений на местах...

Было ясно, что без собственной Академической типографии Инбелкульту обойтись невозможно. Я поднял этот вопрос в Президиуме ИБК, а затем много усилий потратил на его проведение через различные инстанции, которые относились к этой идее отрицательно (напр. Госплан). Когда, наконец, получилось разрешение, я приступил к организации самой типографии на основе купленного Инбелкультом от Политотдела Дивизии небольшого коммерческого предприятия. Только к концу 1926 г. Академическая Типография, снабженная необходимым оборудованием, начала работать...

В конце 1926 года состоялась Академическая Конференция, в которой я участвовал как зам. Пред. ИБК в составе Президиума.

Во время конференции мчою было подписано вместе с рядом других участников заявление о латинском алфавите, что считаю своей крупной ошибкой.

Из других видов моей деятельности того времени следует отметить работу по университету. Начал я там преподавать географию еще в 1923 году, организовал географический кабинет. С каждым годом моя вначале небольшая нагрузка по университету увеличивалась. В начале 1927 года я был избран профессором Б. Г. Университета по кафедре географии.

Из литературных работ, относящихся к 1926 году, следует отметить статью «Селянство в Западной Белоруссии», помещенную в специальном сборнике. Статья эта посвящена анализу социально-экономических отношений в западно-белорусской деревне и написана с применением марксистского метода...

Основной идеей, руководившей мною за это время, следует считать идею создания Белорусской Академии Наук; я считал это исторической задачей, возложенной правительством на Инбелкульт и, в частности, на меня лично, как его ответственного работника. Я придавал этой задаче большое значение, т. к. считал, что создание Академии завершит процесс национально-культурного возрождения Белоруссии и поставит ее, совсем еще недавно нищую и темную, в ряд передовых культурных стран мира. За эту идею я и боролся изо дня в день в гораздо большей мере, чем это от меня требовалось; исходя из нее, я содействовал собиранию и организации в научных учреждениях белорусских националистических элементов, что помогало им укрепить свое влияние в научной и практической работе. Над классовыми результатами этой своей деятельности я тогда, к сожалению, не задумывался...

От 15.VII.30 г.

По поводу пред'явленных мне обвинений в контрреволюционной деятельности и вредительстве имею заявить следующее:

Большинство предъявленных обвинений не соответствуют действительности. Прежде всего о существовании контрреволюционной организации «СОЮЗ ВОЗРОЖДЕНИЯ БЕЛОРУССИИ», ее целях и деятельности мне ничего не известно. Правда, несколько лет назад в разговоре со мной КРАСКОВСКИЙ говорил о необходимости «белоруссам» организоваться, не определяя задач и целей такой организации: я тогда-же дал ему резкий отпор, назвав эту идею в высшей степени вредной прежде всего для самой национально-культурной работы в БССР. После этого больше подобные темы в разговоре со мной им не поднимались.

Лично я в своей деятельности за 8 лет пребывания в Советской Белоруссии никогда не ставил себе целью борьбу с Соввластью и тем более реставрацию Белорусской Народной Республики и отторжение ее от Сов. Союза...

Аляксей КАРОЛЬ, Уладзімір МІХНЮК.

(Працяг будзе).

ПІСЬМЫ ЗБЛІЗКУ

АДБУДУЕМ СТАРЭЎСКІ ШКЛЯНЫ ЗАВОД

Уявіце сабе, што вы знаходзіцеся ў лесе. Перад вамі ціхая лясная ручаіна. Вада нібы заснула і цешыцца тым, што ў яе, як у люстэрка, пазіраюць высокія дрэвы. Гэтак спакойна таму, што ручаіна наскочыла на невялікую, але даволі высокую заслону і абагнула яе з усіх бакоў. У лясной глушы ў выглядзе правільнага круга атрымаўся дзівосны астравок. На ім стаяць, як і вакол ручаіны, высокія дрэвы, а сярод іх мноства ягадных кустоў. Калісьці тут быў масток, па якому можна было падняцца на востраў і пасядзець пад дрэвамі, паслухаць галасы птушак. Але тое было вельмі даўно...

Калі спусціцца ўніз па беразе лясной прыгажуні, на шляху з'явіцца спачатку густы кустарнік, потым вялікая паляна з мноствам траў і кветак, а далей сялянскі шлях пасярэдзіне зарослых копаў. Прайшоўшы па шляху, можна было ўбачыць стромкія яліны, што нібы выстраіліся ў адзін радок і ўтварылі прамавугольнік, унутраная частка якога была маёнткам. Гэта мясціна мела славу найпрыгажэйшай на Случчыне. Але было гэта да Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Спытайцеся ў случчакоў сёння, дзе гэтая мясціна, нават жыхар Амговіцкага сельскага Савета не здолее адказаць. Савецкія ўлады зрабілі ўсё, каб не засталося ў памяці людзей ніякіх звестак, бо гэта мясціна знаходзілася поплеч са Старэўскім шкляным заводам, якога не стала пасля рэвалюцыі. Разбурылі, знішчылі.

Цяпер на тым месцы адны ямы, у якіх знаходзяць шмат рэштак шкла рознай формы. Няма маёнтка. Будынак, як і высокія яліны, вывезены ўжо пасля Айчыннай вайны ў іншую мясціну. Вёску Старэва пачалі называць па волі ўлад вёскай Купішча. Жыхары раз'ехаліся па ўсім свеце. Не засталося ні завода, ні маёнтка, ні вёскі, ні людзей. Толькі зарослая ручаіна і астравок нагадваюць, што тут некалі бруіла жыццё. На вялікі жаль, усё менш людзей памятаюць пра гэтую мясціну. Няма ніякіх звестак пра шкляны завод ні ў Слуцкім краязнаўчым музеі, ні ў музеях Мінска.

Вось таму і хочацца мне, случчаку, звярнуцца да сваіх землякоў. І да тых, хто жыве на Случчыне, і да тых, хто далёка ад яе. Да ўсіх, каму дарагія родныя мясціны. Давайце адбудуем Старэўскі шкляны завод. Там ёсць патрэбны пясок. Замест былой вузкакалейкі вельмі блізка праведзена чыгунка. Успомніце гісторыю Случчыны: старэўскі шкляны посуд быў экспанатам многіх замежных выставак. Зробім жа ўсё, каб ён зноў трапіў на такія выставы.

А. КОРБУТ.

БРАТ ПРЫСЯГНУЎ БЕЛАРУСІ

Паважаная рэдакцыя!

Пішу вам упершыню аб падзеі, якая мяне вельмі ўразіла.

Мой брат Саша — вайсковец. Ён сувязіст. Разам з татам і мамай я ездзіла да яго. У той дзень неяк не па-зімоваму весела свяціла сонца. З вышыні яно пазірала на рады вайскоўцаў, застыўшых ля Вечнага агню. У Мінску, у раёне Леўкаўшчыны, на гэтым месцы ў гады нядаўняй вайны было 80 000 байцоў і цывільных. Так было напісана на помніку ахвярам вайны.

Саша першым са свайго падраздзялення прымаў прысягу. З расчырванелым ад хвалявання тварам, звонкім і крыху дрыготкім голасам ён перад сваімі таварышамі па зброі зачытаў тэкст прысягі. Потым пацвердзіў свае словы подпісам.

Я прысутнічала пры гістарычнай падзеі. Упершыню за многія гады беларускія хлопцы ў шынялях і з аўтаматамі прысягалі на беларускай мове. Упершыню яны прысягалі ўраду незалежнай Рэспублікі Беларусь. Потым быў мітынг. Было сказана многа добрых слоў. На заканчэнне вайскоўцы зухавата прамаршывалі па пляцы. Камандзір дазволіў Сашу пабыць з намі некалькі гадзін. Мы знаёміліся з Мінскам, елі марожанае, мандарынкі, куплялі жвачкі.

Было весела і хораша.

Святлана ГАВАРУШКІНА.

г. Магілёў, СШ № 18.

НЯХАЙ БУДЗЕ ПАЧУТА МАЛІТВА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

...На адкрыццё рэканструяванага будынка і на яго асвячэнне прыехаў настаяцель храма Рускай славы айцец Фёдар.

Нам удалося пагутарыць з ім. Нарадзіўся Фёдар Пятровіч Поўны (свецкае імя) на Гомельшчыне ў вёсцы Сялец.

— Цяпер яна знаходзіцца ў зоне адсялення — трапіла пад чарнобыльскую катастрофу, — з горыччу расказвае айцец Фёдар.

— Ці не гэта з'явілася галоўным пры рашэнні аказаць дапамогу шматпакутнай Беларусі? — спыталі мы ў настаяцеля храма-помніка.

— Не, — быў адказ. — Наш ордэн аказвае дапамогу ўсім людзям зямлі, якія трапілі ў бяду. Няхай гэта будзе землетрасенне ці паводка, засуха ці іншая экалагічная катастрофа. Малітву нашу чуюць паўсюль. Калі мы звярнуліся да грамадзян Германіі з прапановай дапамагчы беларускаму народу, то адгукнуліся і праваслаўныя, і каталікі, і людзі іншых веравызнанняў. Усяго ў вашу рэспубліку было адпраўлена больш 150 тон медыкаментаў, прадуктаў харчавання.

Адно засмучае айца Фёдара: немцы яшчэ дрэнна ўяўляюць сапраўдныя вынікі чарнобыльскай катастрофы, многія лічаць, што яна ў асноўным закранула тэрыторыю Украіны. А гэта не так. Каля сямідзесяці працэнтаў тэрыторыі, якая пацярпела ад чарнобыльскага атама,— зямля Беларусі.

...У сценах радзільнага аддзялення айцец Фёдар маліўся за людзей усіх нацыянальнасцей, каб яны ніколі больш не ведалі гора і тых пакут, што зведаў наш народ. Няхай будзе гэта малітва пачута.

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ.

ГІСТОРЫЯ БЕЗ ІДЭАЛІЗАЦЫІ

ВЫЗВАЛЕННЕ ЦІ НЯВОЛЯ?

1939 ГОД — У НАШАЙ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ СВЯДОМАСЦІ

VI

Антон Луцкевіч быў бясспрэчным лідэрам заходнебеларускага грамадства. Яго арышт мог азначаць, што камуністы трактуюць усё заходнебеларускае насельніцтва без выключэння і без падзелу на класы ў якасці варожай аднастайнай антысавецкай масы. Таму гэты арышт ні ў якім разе не павінен быў пасеяць сумненне ў некаторых пракамуністычных ілюзіях. беларускага насельніцтва, не лавінен быў падарваць веру беларусаў у магчымасць будаўніцтва ўласнага нацыянальнага дому ў варунках нарэшце аб'яднанай бацькаўшчыны.

Іван Клімаў успамінаў, што ён асабіста і ягонае энквавэдыскае акружэнне абсалютна не разлічвалі на тое, што такі вядомы і паўсюдна шанаваны нацыянальны лідэр, як Антон Луцкевіч, запрапануе супрацоўніцтва савецкім уладам, і таму пачаткова было прынята рашэнне не адмаўляцца ад гэтай прапановы і паспрабаваць выкарыстаць яе для заваявання сімпатый заходнебеларускага насельніцтва. Паводле Клімава, ён нават спецыяльна ездзіў у Менск з прапановаю зрабіць Антона Луцкевіча народным дэпутатам у Заходнебеларускі нацыянальны сойм, каб прыдаць гэтай эфемернай арганізацыі палітычную вагу. Ніхто не змог бы лепей за Луцкевіча выконваць ролю старшыні сойму, і ніхто не мог лепей за яго выступіць перад усім светам з абгрунтаваннем ідэі беларускага адзінства, ідэі здзяйснення адвечных мар беларускага народа аб аб'яднанні ў варунках савецкай сацыялістычнай дзяржавы.

Ідэя выкарыстання Антона Луцкевіча ў мэтах шырокамаштабнай кампаніі падману беларускага народа ў Менску падабалася. У ЦК КПБ Клімава нават пахвалілі, але аднесліся да яго планаў стрымана. Тлумачэнне гэтага даволі простае: у Менску, відаць, ужо ведалі, што Вільню прыйдзецца аддаць, што не будзе сталіцы Заходняй Беларусі ў старадаўняй колішняй сталіцы Вялікага княства Літоўскага. Даведаўся аб сталінска-гітлераўскіх планах перадачы Вільні Літве і Клімаў. Даведаўся тады якраз, калі ён ужо распачаў кампанію выкарыстоўвання заходнебеларускіх палітычных лідэраў у мэтах савецкай прапагандысцкай машыны. Клімаў быў пастаўлены перад дылемай: альбо пакінуць беларускіх дзеячаў у літоўскай Вільні і даць ім магчымасць дзейнічаць у варунках адносна дэмакратычнай дзяржавы, альбо ўзнавіць выкананне першапачатковых планаў татальных рэпрэсій супраць Віленскага беларускага цэнтра. Клімаў напэўна не займаў бы такой высокай наменклатурнай пасады, калі б ён завагаўся ў гэтым выпадку і паспрабаваў паддацца эмоцыям. Таталітарызм сталінскага тыпу якраз прадугледжвае ўжыванне шырокамаштабных прэвентыўных рэпрэсій. Літасць тутака ўсялякая выключаецца. Лепш пакараць дзесятак альбо сотні нявінных, чым пакінуць у спакоі аднаго, з пункту гледжання ўлад, вінаватага. Вось чаму ў Клімава і не было ніякіх ваганняў адносна правядзення адпаведнага варыянта плана рэпрэсій. Каб захаваць свой ідэалагічна чысты рахунак нязломнага камуніста, ён павінен быў поўнасцю выканаць заданне і хутка распачаць чыстку Вільні, бо ўжо вымалёўваўся адыход Чырвонай Арміі з Вільні і Віленшчыны.

Антона Луцкевіча арыштавалі ўначы з 26 на 27 верасня, арыштавалі паціху, без залішняга шуму. Спадзяваліся, што ў варунках паўсюднай завірухі беларускае грамадства не адрэагуе на яго знікненне, што можна будзе выдаць яго арышт за ўцёкі Луцкевіча ў Літву, тым больш, што шлях на Коўна быў у гэты час шляхам многіх беларусаў, якія да канца разумелі сутнасць савецкай сістэмы. Але так не сталася. Луцкевіч быў настолькі вядомым і аўтарытэтным чалавекам, што ягоны лёс не мог быць не заўважаным сярод беларусаў.

Іван Клімаў успамінаў, што ўжо на другі дзень да яго з'явілася дэлегацыя мясцовых беларусаў з запытаннямі аб лёсе свайго лідэра. Асаблівае ўражанне зрабіў на яго візіт маладой дзяўчыны, музейнай супрацоўніцы Луцкевіча, якая са слязамі на вачах прасіла яго выявіць сапраўдны лёс апошняга дырэктара беларускага музея ў Вільні. Клімаў прызнаваў, што яму па-чалавечаму было шкада Луцкевіча, што пасля гэтага арышту ён зразумеў, якой сімпатыяй, аўтарытэтам карыстаўся Антон Луцкевіч сярод віленчукоў. Але ён павінен быў застацца і застаўся да канца верны сваёй ролі ка́та беларускага віленскага грамадства. З задавальненнем і нават адпаведнай доляй зларадства апавядаў ён пра свае сустрэчы са збянтэжанымі людзьмі. Нават у гэтай, здавалася б, адназначнай сітуацыі ён спрабаваў нахабна падманваць людзей, спрабаваў абяляць акупацыйны рэжым. На пытанне аб лёсе Антона Луцкевіча Клімаў адказваў, што яму нічога не ведама, што напэўна Луцкевіч недзе выехаў па ўласных справах. Але найбольшае наша абурэнне павінен выклікаць факт, што Клімаў абяцаў гэтым наіўным беларусам высветліць справу, адшукаць загінуўшага чалавека. А ўсяго дзень таму назад ён сам аддаў загад палкоўніку Пятрову арыштаваць Луцкевіча і перадаць яго карным органам НКУС Беларускай ССР.

Была яшчэ адна справа, за якую Івану Клімаву праз шмат гадоў было ў нейкай ступені сорамна (калі аб падобных катэгорыях пачуццяў у дачыненні да яго ўвогуле можна гаварыць). Справа гэта была звязана з арыштам Луцкевіча. Клімаў і яго каманда вырашылі пасля расправы з дырэктарам Віленскага беларускага музея расправіцца і з музейнымі фондамі. Быў аддадзены загад парыхтаваць музей да эвакуацыі ў БССР. Маўляў, экспазіцыя яго павінна належаць беларускаму народу. Але ў паспеху ўсяго забраць не здолелі. Нарабавалі самае каштоўнае: старыя беларускія кнігі, калекцыю старажытных манет, старую сярэдневяковую зброю і інш. Усё гэта было пагружана ў чыгуначныя вагоны і накіравана ў Менск. Да Менска, аднак, дайшло не больш паловы нарабаванага. На злодзея знайшоўся другі, больш прымітыўны злодзей. Разрабаваны і панішчаны былі кніжкі, пакрадзены манеты... Большасць гэтых велізарных каштоўнасцяў нашага народа загінула назаўсёды. Іншыя разышліся па музеях Беларусі і ўсяго свету, і сёння практычна немагчыма выявіць іх паходжанне.

Антон Луцкевіч стаў яшчэ адной ахвярай сталіншчыны. Ён загінуў у савецкіх засценках. Аднак абставіны яго гібелі да сённяшняга дня не выяўлены. Гісторыкі па гэтаму пытанню маюць некалькі гіпотэз. Дзякуючы сведчанням Клімава, новы свет на гэтае здарэнне маю магчымасць праліць і я.

Мы ніколі не мелі, не маем, ды і наўрад ці будзем мець магчымасць пазнаёміцца з гэбэшнымі дакументамі, якія датычаць лёсу Антона Луцкевіча. Так што высветліць ягоны лёс з гістарычнай дакладнасцю, на жаль, яшчэ немагчыма. Але мы маем у нашым распараджэнні сведчанні людзей, якія прайшлі гэты жахлівы шлях разам з Антонам, ёсць і шматлікія пасрэдныя факты, што дазваляюць нам рабіць адпаведныя прыпушчэнні і вывады.

Пасля арышту Антон Луцкевіч быў спачатку накіраваны ў Вілейскую турму. Быў гэта нармальны традыцыйны шлях усіх арыштаваных у Вільні беларусаў. Частка з іх (менш важныя асобы) па рашэнню савецкіх улад так і засталася да прысуду ў Вілейцы. Там адбывалася следства, пазней пасяджэнне калегіі ваеннага трыбунала альбо надзвычайнай нарады, так званай тройкі. Там выносіўся ім прысуд, звычайна прысуд страшэнна цяжкі і несправядлівы. Аднак найбольш важных вязняў, і ў першую чаргу Антона Луцкевіча, накіравалі ў Менск, дзе і адбывалася следства па іх справе. У Менску ў сумна вядомым астрогу па вуліцы Валадарскага стваральнік Беларускай Народнай Рэспублікі прасядзеў амаль 18 месяцаў: ад лістапада 1939 года да чэрвеня 1941. Прысуд у яго справе быў вынесены асобай нарадай пры НКУС СССР (падкрэсліваю, СССР, а не БССР) толькі 14 чэрвеня 1941 года, за тыдзень да пачатку вайны паміж гітлераўскай Германіяй і сталінскім Савецкім Саюзам. Адразу ўзнікаюць два пытанні. Першае: чаму следства па яго справе цягнулася так доўга? І другое: чаму вынесены прысуд (6 гадоў папраўчай працы ў лагеры) быў такі лагодны, як на сталінскія варункі?

Першая праблема тлумачыцца тым, што перад савецкімі следчымі органамі знаходзіўся, бадай што, найбольш вядомы палітычны лідэр Заходняй Беларусі, чалавек, які ўвасабляў сабой ідэю незалежнасці беларусаў. Ён дасканала ведаў гісторыю беларускага нацыянальна-вызваленчага руху. Асабіста ведаў амаль усіх яго правадыроў, у тым ліку і тых, каму ўдалося пазбегнуць арышту і схавацца альбо ва ўсё яшчэ незалежнай Літве, альбо ў нямецкай зоне акупацыі. Каб выцягнуць ад Луцкевіча ўсе ягоныя велізарныя веды пра Заходнюю Беларусь, патрэбны быў час, а часу гэтага савецкія следчыя мелі досыць. Можна прыпушчаць, што ў выніку следства паўсталі даволі цікавыя матэрыялы па гісторыі вызваленчай барацьбы беларускага народа, але ці калі-небудзь прафесійныя непартыйныя гісторыкі атрымаюць доступ да іх?

Што датычыцца адказу на другое пытанне аб адноснай лагоднасці прысуду, дык перыяд ад 1939 да 1941 года быў перыядам своеасаблівай палітычнай адлігі, звязанай з вылучэннем на пасаду народнага камісара ўнутраных спраў Лаўрэнція Берыі. Берыя па загаду Сталіна паспрабаваў нейкім чынам крыху стрымаць страшэнную машыну татальнага тэрору, каб партыя не захліснулася ў крыві сваіх ахвяр. Вось чаму напярэдадні савецка-германскай вайны адбылася першая хваля рэабілітацыі ваенных, савецкіх і партыйных працаўнікоў. Таму і прысуды ў гэты час выносіліся на дзіва лагодныя.

Падчас знаходжання Антона Луцкевіча ў Менскай турме адбыліся дзве надзвычайныя падзеі. У той атмасферы татальнага данасіцельства і здрады, калі выдавалася, што пільнае вока НКУС бачыць усё і ўсюды, Антону Луцкевічу ўдалося тайна накіраваць на волю два прыватныя лісты. Цяжка сказаць, якім чынам ён гэта ажыццявіў. Мабыць дапамог які-небудзь шчыры беларус — турэмны стражнік? Можа на смяротную рызыку пайшоў нехта са следчых? А можа НКУС свядома дазволіў (а можа і арганізаваў правакацыю), каб гэтыя лісты дайшлі да адрасатаў. На карысць апошняй версіі сведчыць тое, што лісты гэтыя былі адрасаваны Янку Купалу і Якубу Коласу, старым, яшчэ «нашаніўскім» прыяцелям Луцкевіча. З дапамогай падобнай правакацыі берыеўцы спакойна маглі шантажыраваць класікаў беларускай літаратуры, вымушаць ад іх патрэбныя рэжыму мадэлі паводзін і да т. п. Змест лістоў да былых нашаніўцаў быў амаль аднолькавы. Антон Луцкевіч не спасылаўся на даўняе сяброўства і былыя заслугі. Ён папросту інфармаваў іх аб тым, што ўжо амаль год знаходзіцца пад следствам, што ў хуткім часе яму будзе вынесены прысуд. Цікава, што ён абсалютна не спадзяваўся на справядлівы, аб'ектыўны прысуд. Ён быў упэўнены, што перад ім дарога на Усход, дарога на новыя надзвычай цяжкія выпрабаванні. Вось чаму ён і звяртаўся да сваіх былых сяброў з просьбаю дапамагчы яму перапрываць сібірскія выпрабаванні. Ён звяртаўся да Янкі Купалы і Якуба Коласа з просьбай даць яму цёплае адзенне, бо нічога цёплага ён з сабой з Вільні пры арышце не захапіў. Была гэта простая і даволі сціплая чалавечая просьба. Луцкевіч не прасіў літасці альбо заступніцтва. Сведчыць гэта выразна аб яго чалавечых якасцях, аб яго годнасці і нязломнасці. Вельмі цікава, аднак, як адрэагавалі на гэты ліст абодва класікі беларускай літаратуры. Рэакцыя іх была цалкам розная. Якуб Колас не адказаў зусім, так, як бы чалавека ў бядзе не існавала. Затое Янка Купала выканаў просьбу свайго колішняга сябра. Антон Луцкевіч у турме атрымаў цёплыя рэчы, у тым ліку ваўняныя шкарпэткі, валёнкі, фуфайку-ватоўку і да т. п. Як бачым, Купала да канца застаўся верны самому сабе.

Мікола ІВАНОЎ.

(Заканчэнне будзе).

ПІСЬМЫ З-ЗА МЯЖЫ

ХАЦЕЎ БЫ ЖЫЦЬ У ІНШАЙ РЭЧАІСНАСЦІ

ПАВАЖАНАЯ рэдакцыя «Голасу Радзімы»!

У мяне аж слёзы з'явіліся ў вачах, калі пачуў, што Беларусь ужо свабодная, а Савецкі Саюз рассыпаўся і Старшыня Найвышэйшай Рады Беларусі Станіслаў Шушкевіч сказаў, што варыянт новага саюза рэспублік без кардону для грамадзян парламент Беларусі ратыфікаваў галасамі 263 дэпутатаў і адзін толькі быў, каторы ўстрымаўся. Так што зычу ўсім беларусам, каб як найхутчэй увялі беларускую мову ў пачатковых школах і ва ўсіх установах, а не па-руску ўсюды. І каб у вышэйшых школах вучылі заходнія мовы, такія, як англійская, французская, нямецкая, ды і польская. Калі была дзяўчынка Оля з Гомля на канікулах у Польшчы, я пытаю: «Оля, чаму па-беларуску не гаворыш?» А яна кажа: «Мама казала, што непатрэбная гэта мова. Але, калі я заеду да бабулі ў сяло Церахоўка, то там гавораць па-беларуску. Дык па гэтым месяцы пачалі гаварыць і ў нас па-беларуску».

А цяпер, калі ўсё ўціхне, уладзіцца, не трэба будзе паддавацца асабістаму дагляду без ніякіх прычын, бо без культуры сёння адносяцца на беларускай таможні. Я хацеў бы жыць ужо ў іншай рэчаіснасці. Думаю, што будзе так, што ніхто не будзе мець прыкрасці з пашпартам ці пасведчаннем. Тады з жонкаю сядзем у цягнік і паедзем да Мінска, Брэста, Слоніма ці Гомля і будзем хадзіць па вуліцах горада, узяўшыся за ручкі, як дзеці. Усьміхацца будзем да ўсіх і гаварыць па-беларуску. А ад вас прыедуць да нас да Беластока, Бельска, Гайнаўкі, Ольштына ці Гданьска. Хацеў бы, каб гасціннасць выплывала з сардэчнасці, так кожнаму патрэбнай, а не са страху перад чужымі.

Ваш чытач С. Шчэрба з Англіі напісаў у «ГР» праўдзіва наконт уніяцтва, гэта рэальна, так ёсць. Калі каталіцкія ксяндзы, як місіянеры, зваляцца на ўсю Беларусь, тады людзі, атупленыя камунізмам, пачнуць хадзіць да касцёла і будзе унія другая. Праваслаўных бацюшкаў не вучылі, толькі сакратароў райкомаў, і мы, выходзіць, бязродныя. Трэба спыніць гэтае уніяцтва ва ўсёй Беларусі. І святарам трэба ўзяцца рукавы закасаўшы і выганяць камуністаў пад Маскву.

Я чытаю «Голас Радзімы» ўжо пяць гадоў і прашу, каб больш цяпер пісалі ў газеце пра дзеячаў беларускіх, як Зянон Пазьняк, лідэр, каторы змагаўся, каб была суверэнная Беларусь. Больш пішыце пра мову беларускую, культуру. Гэтага беларусы за мяжой чакаюць. І вуліцу, Ленінскі праспект, скасаваць трэба, каб яна не калечыла языка. Было б лепш, каб «Голас Радзімы» меў вуліцу беларускага дзеяча.

Андрэй ГАЎРЫЛЮК.

Польшча.

АД РЭДАКЦЫІ: Гэтае пісьмо прыйшло са спазненнем. Мяркуем, што спадару Гаўрылюку і іншым нашым суайчыннікам будзе прыемна даведацца аб перайменаванні многіх вуліц і плошчаў не толькі ў Мінску, але і ва ўсёй Беларусі.

Los pesimistas no quieren trabajar

Ahora empezamos a sentir que algo está cambiando. Desapareció de las pantallas de TV Gorbachov. Primero se autodisolvió y luego dejó de existir el Soviet Supremo de la URSS. Y los precios, ya antes de que se diera la señal de su liberalización, batieron todas marcas concebibles. Esto, por así decirlo, son los resultados visibles del período de transición. En verdad, nadie sabe adónde y a qué conducirá todo esto.

En la historia de nuestra civilización actual nacieron y murieron muchos Estados. Pero, probablemente, nuca antes se había planteado la cuestión de la transformación racional del régimen social creado, a su vez, a base de la idea de la opción racional. Ello pone en guardia, más aún que las situaciones son parecidas: también entonces, o sea, después de 1917, como hoy el país y la sociedad se encuentran en un estado de desintegración.

Hoy, al parecer, se hace el intento de un nuevo experimento socioeconómico de gran envergadura que, a diferencia del primero, subestima claramente el arraigamiento de las normas socialistas tergiversadas y el estado de la conciencia masiva a punto de explotar. Es que la aplastante mayoría de nosotros está presa del desconcierto o del miedo por el inusual pluralismo de las normas y valores morales e ideológicos, por no saber adónde se desliza el país. Se disipan las ilusiones sobre el pasado y el presente, mientras que las del futuro incluso en sus trazos fundamentales están ocultas por la densa niebla de los diversos pronósticos económicos y políticos. La consecuencia lógica de ello es el incesante descenso de la actividad laboral, lo cual se asemeja a un "silencioso", pero poderoso sabotaje.

Prácticamente todos los estudios sociológicos indican un empeoramiento cualitativo de la situación socioeconómica, lo que permite hablar del drama que vive hoy la población.

Nuestras investigaciones fijan no sólo el estado de crisis, sino también la destrucción de toda la vida cotidiana habitual. Junto con el intento de reorganizar la sociedad se vino abajo todo lo referente al entorno doméstico, al nido humano, a cierto orden en el aseguramiento de la vida de la gente. Tres estudios a escala federal, que realizamos con un intervalo de cinco años (1981, 1986 y 1991), demostraron claramente el agravamiento de la situación en la esfera de la vida cotidiana. La última encuesta fijó ya un cambio catastrófico de la situación: el crecimiento del número de insatisfechos por los tipos principales de servicios (comercio, transporte, servicios a la población y atención médica) fue de 4-6 veces, lo que hoy representa dos tercios de la población.

A juzgar por los datos de estas mismas investigaciones, se hicieron cualitativamente peores las condiciones materiales de la gente (ahora tan sólo un tercio está satisfecho con éstas, mientras que hace 5 y 10 años era cerca del 90 %); las posibilidades para dar educación y una carrera a los hijos (están descontentos más del 40 %, mientras que antes, no más del 4 %), y muchos con las condiciones domiciliarias (están muy descontentos el 24 %, mientras que en 1986, tan sólo el 4 %).

Tiene lugar una rápida división de la sociedad con un brusco aumento de los grupos "pobres" de la población a costa de la reducción sustancial de las capas medianas: la masa de obreros industriales y agrícolas y los especialistas a sueldo. En lo concerniente al último grupo, tradicionalmente representado en las capas "pudientes", la disminución de su nivel de vida adquirió un carácter muy marcado: la proporción en los grupos "pobres" se duplicó con creces, mientras que en los grupos "ricos" bajó con igual vertiginosidad. O sea, uno de los grupos más importantes de la dinámica social, de las transformaciones en la sociedad "pasa" hoy de un bienestar relativo en el aspecto material al contingente desafortunado de la población.

Es evidente que la desorganización completa de la circulación monetaria, el comercio y la esfera de los servicios es una causa importante (si no la principal) de la caída de la producción (en este sentido, no obedece sólo a la ruptura de los vínculos económicos), haciendo disminuir en forma notable (si no destruyendo) en la persona mal alimentada y vestida la motivación por el trabajo.

Todavía persisten las ilusiones de que el Estado pueda ayudar a la gente, pero 9 de cada 10 consideran que hay que depositar las esperanzas en las propias fuerzas, en la ayuda de los parientes (más del 50%) y la ayuda de Dios (más de un tercio).

Tan sólo un 15 % de los encuestados ven el futuro con optimismo y tan sólo el 7 % están plenamente satisfechos consigo mismo. La mayoria (56 %) se siente indefensa, y casi la mitad (47 %) considera que el Estado y la época los tratan mal. O sea, hoy nuestra sociedad está compuesta de pesimistas que no ven perspectivas, está llena de gente descontenta e insatisfecha con la vida.

Cabe suponer que el paso a los precios monopólicos "libres" culminará con rapidez el proceso de división de la sociedad en una mayoría abrumadora de "pobres" y una capa relativamente pequeña de "ricos". Al no existir una clase estabilizadora más o menos significativa, en nuestras condiciones ello conducirá indefectiblemente a movimientos masivos de protesta (ya están empezando), los cuales serán muy difícil de neutralizar para las débiles autoridades de Rusia sin perder su imagen democrática.

¿No sería mejor dejar de lado todos los grandiosos programas socioeconómicos de reorganización de la sociedad? ¿No sería mejor dar a la gente el máximo de libertad (ante todo, económica), asegurándoles previamente, por lo menos, iguales condiciones antes de saltar a lo desconocido?..

Andréi VOZMITEL,
jefe de sector del Instituto de Sociología de la Academia de Ciencias

En el complejo "Minskexpo", destinado para las exposiciones, se celebró la exposición internacional "Salón de belleza—92". Entre los participantes estaban muchas firmas extranjeras, productoras de los artículos cosméticos y los de perfumeria, como, por ejemplo, el consorcio más grande de Europa "Jénkel".
EN LAS FOTOS: en el salón de exposiciones. *Foto: V. SHUBA*

NEGOCIACIONES EN VISKULI Y EN MINSK

El pueblo bielorruso de Viskuli, donde tuvo lugar la reunión de los tres primeros fundadores de la Comunidad de Estados Independientes, sigue siendo centro de la actividad diplomática. Los días 3 y 4 de enero allí se efectuó el diálogo entre Vytautas Lándsbergis y Stanislav Shushkévich, dirigentes de Lituania y Bielorrusia, respectivamente.

El primero se interesó por la información sobre el estado de las cosas en la CEI, y el segundo, por la postura de Lituania hacia la deuda externa de la URSS, y ambos dirigentes mostraron interés por el problema referente a la delimitación de la frontera entre Bielorrusia y Lituania, y a los derechos de las minorías étnicas. Desde Viskuli, Lándsbergis se dirigió a Júrmala, donde el 5 de enero se reunió Consejo Báltico. Es obvio que las impresiones de su encuentro con Shushkévich, que Lándsbergis expuso a Anatolijs Gorbunovs y Arnold Rüütel, influyeron en los documentos aprobados en Júrmala.

Por un lado, el Consejo Báltico llamó a todo el mundo a "prestar ayuda a los pueblos de la ex Unión Soviética para facilitarles este invierno de pruebas y peligros". Por otro, los dirigentes de los Estados bálticos llamaron a los países de la CEI a "comenzar a retirar sin demora las tropas" del territorio de sus respectivas repúblicas. Es poco probable que el retorno masivo del ejército de medio millón de efectivos ayude a los vecinos orientales de los países bálticos a sobrevivir con éxito las prubas de este invierno verdaderamente duro.

En días próximos varios factores podrán convertir Viskuli en fuente de nuevas e importantes noticias internacionales: la situación geopolítica de Bielorrusia, la conclusión sobre el carácter amorfo de la CEI que, por lo visto, sacó Lándsbergis de su diálogo con Shushkévich, así como la idea, hace mucho acariciada por el dirigente lituano, de crear en el Oeste de la ex URSS (en el territorio de la ex Gran Lituania) una formación confederativa integrada por Ucrania, Bielorrusia y los tres Estados bálticos.

***

El 14 de febrero de este año en Minsk se celebró el encuentro de los presidentes de estados que integran la Comunidad de Estados Independientes (CEI). A la discusión de altos mandatarios fueron sometidos dos paquetes de cuestiones fundamentales, concernientes a los problemas de la economía y a los del presente y futuro de las Fuerzas Armadas.

Los presidentes firmaron veinte documentos de mucha importancia, encaminados a evitar la ruptura definitiva del espacio económico único, ejercer abastecimiento técnico-material del ejercito, determinar status de las Fuerzas Armadas. En lo que a las últimas se refiere cabe destacar que en este encuentro quedó pendiente el problema del mando directo de las tropas estratégicas y las del destino común.

Los partícipes de esta reunión cumbre se pusieron de acuerdo en convocar la segunda vuelta de la misma en el mes de marzo. La sede será la ciudad de Kiev.

NUEVAS TARIFAS ADUANERAS

A partir del 13 de enero del año en curso entraron en vigor nuevas tarifas aduaneras para los ciudadanos que desean cruzar las fronteras de la Comunidad de Estados Independientes en la zona de Brest. Actulmente los pasajeros que viajan en tren pagan a razón de cien rublos; en coches de turismo 600; en microbuses 1.500, y en autobuses 6.000 rublos.

Los recursos obtenidos serán transferidos al tesoro público de dicha ciudad bielorrusa.

Redactor de la página
KASTUS SHALIASTOVICH

LA MADRE DE DIOS LLORA

El Santo Sínodo de la Iglesia Ortodoxa Rusa, que tuvo lugar a finales del año pasado discutió, entre otros problemas, el acta presentada por Kiril, Metropolita de Smolensk y Kaliningrado. Un grupo de testigos fijó bajo juramento lo siguiente: el 22 de noviembre de 1991, en la Catedral de Santa Asunción de Smolensk, los sacerdotes que celebraban el oficio religioso descubrieron una lágrima en el icono de la Madre de Dios, que se escurria de su ojo derecho. El Santo Sínodo lo reconoció como un "acontecimiento sobrenatural", que se debe entender como signo de especial merced de Dios para todos nosotros, que atravesamos duras pruebas históricas, y bendijo la recordación de este acontecimiento en oraciones... como fiesta local.

Indudablemente, es un hecho milagroso (en todo caso, no hay que abjetárselo a los creyentes). Sin embargo, es dudosa su interpretación por el Sínodo. Cabe señalar, que por primera vez en los años del poder soviético el Sínodo se atrevió a reconocer este suceso (antes fue prohibida la "propaganda" de milagros, de lugares sagrados, fuentes y peregrinaciones). Según escribió la prensa en un pasado reciente, "este hecho infunde esperanza". Pero, por otro lado, la interpretación de este milagro por el Sínodo causa perplejidad. El Santo Sínodo ordenó considerar este "fenómeno sobrenatural" como un "signo de la merced de Dios y de su bendición". Sin embargo, tradicionalmente la Iglesia explica de manera distinta milagros análogos: si la Madre de Dios llora, significa que los asuntos andan tan mal que solamente el llanto de arrepentimiento de la Iglesia y de todo el pueblo, junto con su lágrima, podrá eliminar la hipertrofiada úlcera espiritual.

Para la Iglesia, las lágrimas de la Madre de Dios siempre son el último signo de esperanza, signo que vaticina desgracia. Pero es un sacrilegio utilizarlo con fines políticos o arribistas.

Mijaíl FRANKOV

Міхась КАВЫЛЬ

ІЗ АГНЮ ДЫ Ў ПОЛЫМЯ

Клаша пасьля ўсяго гэтага чулася вінаватай перад Язэпам, а таму старалася не трапляць яму на вочы. Гэтае «нетрапляньне» ледзь не загнала яе ў сухоты... Два дні сядзела яна дома каля вакна, паглядала ў той бок вуліцы, дзе жыў Язэп: можа, пабачыць апошні раз... Калі Язэп ад'яжджае ў Давыдаўку, яна ня ведала. Адно яна ўчаўпла ў сваю недасьведчаную голаў, што Язэп Міхайлавіч знойдзе сабе ў Давыдаўцы «другую», а яе забудзе... Уночы Клаша не магла заснуць, варочалася на сваім невялічкім ложачку, у асобным ад бацькоў і Міхася, пакойчыку, цяжня Дзянісаўна заўважыла ненармальныя паводзіны Клашы, стала дапытвацца, чаго яна сядзіць дома, чаго гэта так цяжка ўздыхае? Клаша прызналася ка ўздыхала. Пракурорша Ксе- ў сваім каханьні, у сваім горы... Ксеня Дзянісаўна адобрыла выбар дачушкі, казала: «Язэп Міхайлавіч не раўня таму крывеногаму матэматыку Рудакову: маладзейшы, прыгажэйшы і, кажуць, вельмі разумны. Толькі выглядае, што і вельмі разумныя часам губляюць розум. Вось і Язэп Міхайлавіч... Нашто ён даваў табе тую дыктоўку?.. Таму што ён цябе моцна кахае?..»

— Не, мама, — запярэчыла Клаша, — ён ні разу не сказаў, што кахае. А яшчэ ад'яжджае... Там знойдзе лепшую за мяне...

— Не бойся, дурненькая, — суцяшала маці дачушку. — Такой прыгожай, як ты, ён нідзе ня знойдзе. Вер мне.

Ксеня Дзянісаўна суцяшала Клашу, а сама думала: «Усе мужчыны на адзін капыл пашыты. Клянуцца ў каханьні да таго часу, пакуль не даб'юцца свайго, а тады шукаюць іншую...»

У гэтым яна пераканалася на сваім сужэнцу.

Ксеня Дзянісаўна ня мела вялікай адукацыі, але мела прыгожыя вочы, чорныя косы, як у той песьні ўкраінскай, «до поясу», статны стан і чароўную ўсьмешку. І выбрала яна сабе чалавека адукаванага і прыгожага. Але што з таго?.. Вось толькі адна ўцеха, што дзеці пайшлі па бацьках. Міхась быў, як бацька, высокі, стройны. І Клаша ўдалася ў Ксенію Дзянісаўну. Асабліва прыгожыя ў яе былі вочы. Прыгожасьць вачам Клашы прыдаваў нейкі асаблівы позірк: быццам насьмешлівы, плутаваты і прывабны, быццам магніт. А дадайце да гэтага пагляду чароўную ўсьмешку, вішнёвыя вусны і спрыт шаснаццаці гадкоў, дык як-бы вы моцна на такое стварэньне ня гневаліся, ня зможаце не дараваць-крыўды. І Язэп ня змог.

У Давыдаўку ён меўся ад'яжджаць у нядзелю, дык у суботу ўвечары пайшоў да Зінкі Катковай, сяброўкі Клашы, віноўніцы яго бяды, папрасіць, каб яна схадзіла да Клашы і прывяла да сябе... Зінка схадзіла і хутка вярнулася, але без Клашы, бо — казала Зінка — Клаша дрэнна чуецца і просіць, каб Язэп Міхайлавіч прыйшоў да іх. Бацькі дома няма: паехаў з Міхасём у Тамбоў...

І Язэп пайшоў.

Адчыніла Язэпу дзьверы Ксеня Дзянісаўна, пасьпяшыла сказаць, што Клаша ў сваім пакойчыку і чакае... Калі за Язэпам зачыніліся дзьверы, Ксеня Дзянісаўна наблізілася да дзьвярэй, каб падслухаць сакрэты «дзяцей», але ў гэты час у хату, можна сказаць, упоўз п'яны пракурор. Ксеня Дзянісаўна здагадалася, што сужэнцу ў Тамбове добра «намылілі шыю», бо так моцна ён напіваецца толькі зь вялікага гора. Пракурор у такім стане, як сягоньня, заўсёды адразу клаўся на ложак. А на гэты раз чамусьці, хістаючыся ў бакі, накіраваўся ў пакойчык Клашы. Ксеня Дзянісаўна аслупянела: не магла ні рухацца, ні прамовіць слова. Пракурор адчыніў дзьверы і таксама аслупянеў... Грукнуўшы дзьвярыма, ён крутнуўся, ды так крутнуўся, што ня ўтрымаўся на нагах і пакаціўся на падлогу. Злосьць ад таго, што яго ў Тамбове ў пракуратуры зьнялі з працы за «патураньне ненадзейным элемэнтам» ды ад убачанай «распусты» дачушкі — дапамагла яму стаць на ногі. Паглядзеўшы шалёнымі вачыма на Ксеню Дзянісаўну, ён закрычаў: «Ты што гэта тут бардакі разводзіш? Ці ўжо замуж аддала саплівую дачушку? Няхай хоць дзесяцігодку закончыць, а тады... а тады... Я вас тут усіх перастраляю!.. Перастраляю!.. — Крычучы так, «Чапай» палез рукою пад падушку, дзе ён трымаў сваю «пушку». Бачачы страшны намер сужэнца, Ксеня Дзянісаўна кінулася да пакойчыка Клашы, стала ля дзьвярэй, растапырыла рукі, нібы ўкрыжавала сябе, крычучы: «Страляй мяне першую!.. Страляй, а да Клашкі не пушчу!..»

Клашча, чакаючы Язэпа, ляжала амаль голая. Яна рашылася на апошні крок, каб толькі закахаць у сябе Язэпа Міхайлавіча. Дурненькая, яна не разумела яшчэ, што чысьціня дзяўчыны зьяўляецца наймацнейшым магнітам, які прыцягвае і трымае хлапцоў.

Калі Язэп зайшоў у пакойчык, яна ад радасьці і хваляваньня зажмурыла вочы, бо ня ведала, як паводзіцца з каханым, што казаць. Язэп, убачыўшы чорныя «чмялі», памкнуўся было ўпіцца ў іх і не адрывацца, але паміж імі і «чмялямі» паўстаў уяўны роў з назваю «настаўнік — вучаніца», і ён не асьмеліўся сказаць пра той роў, а толькі ўзяў Клашу за цёплую руку, што бязвольна зьвісала з ложка, і моцна сьціснуў. Клаша, нібы пад яе падклалі агонь, страпянулася, уміцькі ўскочыла на ногі, кінулася да Язэпа, абхапіла яго за шыю і стала цалаваць у вусны... Язэп забыў і пра той «роў», і пра дзьве Алеські, і пра Валю... Калі Клаша гэтак-жа раптоўна, як ускочыла, ад яго адскочыла і схавалася пад каўдэркай, Язэп, як п'яны, апусьціўся на табурэтку, і... вочы яго наткнуліся ў дзьвярах на шалёныя вочы «Чапая»... Калі пракурор грымнуў дзьвярыма, Лабач схапіў ізноў Клашу за руку і загадаў: «Уцякаем!.. Бацька нас бачыў!..» Клаша хуценька надзела сукенку, старэнькую, але чысьценькую спартовую куртачку, сунула ножкі ў хромавыя боцікі і палезла ўсьлед за Язэпам у вакно. Язэп, разьвітаўшыся з Клашай моцным пацалункам, пасьпяшыў на кватэру, а Клаша — да сяброўкі Зіны. Там яна спаткалася з братам Міхасём, якому бацька сказаў, як яны прыехалі із Тамбова, гадзінаў пару дадому не зьяўляцца, каб маці не дагадалася, што ён (пракурор) пайшоў піць гарэлку да загадчыцы прадуктовага магазыну Вольгі Сяргееўны...

Клаша расказала брату і Зінцы пра сваю бяду. Міхась ня ведаў, як выйсьці із гэтай сытуацыі. Клаша баялася вяртацца дадому, але Міхась угаварыў яе, і дзесь па дванаццатай гадзіне ночы яны вярнуліся. «Чапай» хроп на ложку неразьдзеты, а ў куце сядзела на крэсьле Ксеня Дзянісаўна. На прыполе ў яе ляжала «Чапаева» «пушка».

Назаўтра Клаша атрымала добрую «навуку», але без прымяненьня агнястрэльнай зброі. З Лабача-ж пракурор сьмяротэльны прысуд ня зьняў...

***

Наблізіўшыся да дому пракурора, Язэп задумаўся: «Што я скажу, калі «Чапай» будзе дома, чаго я прыйшоў?» І тут ён успомніў пра Міхася, які пайшоў на фронт добраахвотнікам і якога ў першым-жа баі забілі. Ведаў Лабач, як цяжка перажываць бацькам утрату адзінага сына, спадзяваўся, што «Чапай» ня схопіцца за «наган», калі ён працягне яму руку і скажа: «Прымеце, Пётр Міхайлавіч, маё спачуваньне». З гэтакім спадзевам Язэп падыйшоў да дзьвярэй невялічкага доміку, што стаяў ускрай мястэчковага пляцу недалёка ад дзесяцігодкі, і пастукаў у дзьверы. Пастукаў некалькі разоў, але ніякага руху за дзьвярыма не было чуваць. Ён пачакаў крыху і паглядзеў у вакно. Сонца яшчэ не зайшло, яго праменьні заглядалі разам з Язэпам у спальню пракурора, асьвятлялі кvяцістыя абоі на сьценах. Болей ня было на што ім углядацца: ні стала, ні ложка — нічагуткі, пусьціня... «Выехалі? — кальнула Язэпа думка. — Куды? Чаго?»

Лабач, пакінуў сонечныя праменьні разгульваць па пакоі пракурора, уставіўся вачыма ў кусты бэзу, што адгароджвалі домік ад пляцу. Бэз сьцепаваўся ад студзёнага ветру, падстаўляў аголенае вецьце пад праменьні чырвонага заходзячага сонца, а Язэп ўпікаў сябе: «Так табе і трэба. Болей як месяц не паказваў сюды вочы, вось і маеш». Апусьціўшы галаву, выйшаў ён на пляц. Затрымаўся, бо ўбачыў недалёка ад пракурорскага доміку Зіну Каткову, якая стаяла каля сваіх варотцаў з матэматыкам Рудаковым... Язэп накіраваўся да іх, каб распытаць пра Клашу. Калі ён стаў набліжацца, Рудакоў пацісну́ў пасьпешна руку Зінкі і зматаўся віхлястай паходкай. Ад Зінкі Язэп даведаўся, што Клаша з бацькамі выехала болей як тыдзень таму назад у Пакрова-Марфінск...

Ад Ваўчка да Пакрова-Марфінску болей за трыццаць кілямэтраў. Ісьці туды і шукаць Клашку ня было што й думаць. Язэп падзякаваў Зінцы за інфармацыю і, парадзіўшы «вучыцца трымаць язычок за зубамі», накіраваўся ў Давыдаўку.

БЫЛІЦА ЧАЦЬВЁРТАЯ

Ужо добра сьцямнела, калі Язэп Лабач вярнуўся ў Давыдаўку. Ні ў адной хаце вокны не сьвяціліся: быў загад вокны занавешваць. Ніводзін сабака не абзываўся: у Давыдаўцы іх амаль не было, бо не было чым карміць. Калгасьнікі самі амаль галадалі. Як жалілася гаспадыня Язэпу, чатыры гады на працадні нічога не выдавалі, толькі ставілі палачкі ў «Трудо-кніжке».

Праходзячы каля сельсавету, Язэп думаў было заглянуць да Кашына, але зморанасьць накіравала яго думкі ў бок ягонай кватэры: «Ці вярнулася гаспадыня із Мічурынска?.. Ці разжылася хлебам?..»

Прамінуўшы сельсавет, Лабач затрымаўся каля новай школы, якую распачаў будаваць былы дырэктар, нябожчык Іван Васільявіч. За тры гады змог ён, з горам папалам, вывесьці толькі сцены. Школа-сямігодка лягла «грамадзкай нагрузкай» на яго, новага дырэктара, плечы. «За якіх пяць гадоў, можа, і ўдалося-б яе закончыць, каб не вайна. Хай цяпер будуюць немцы...» — Агляну́ўшыся, ці не падслухаў хто яго крамольную думку, Язэп пакрочыў шырокай вуліцай, мінаючы хату за хатай, якія ледзь выдзяляліся сваімі сілуэтамі на цёмным небасхіле. Больш прыкметнымі былі хаты з новымі саламянымі стрэхамі. Такіх было зусім мала. Бальшыня стаялі без стрэхаў, чарнелі толькі рэбры кроквaў. Хаты па загаду Кашына на прадвесьні параскрывалі і парэзалі салому на сечку каровам. Так і сядзелі бедныя давыдаўчане ў хатах, як пад сітам, ня ведаючы, куды хавацца, калі пачынаў лупцаваць дождж.

Хату Варвары Антонавай, дзе жыў Лабач, не раскрылі. Язэпу дождж не пагражаў. Наблізіўшыся да «сваёй», не абгароджанай плотам, як і пераважная бальшыня ў Давыдаўцы, хаты, Язэп праз дзюрку ў фіранцы на вакне ўбачыў на стале слабенькае сьвяцельца газоўкі. Сьвяцельца абрадавала Язэпа: гаспадыня вярнулася із Мічурынска. А яна ніколі не вярталася з голымі рукамі: прыносіла бохан сьвежага хлеба. Прынесла і гэты раз. А яшчэ парадавала яго новым гасьцінцам: працягнула папяровы трохкутнічак. Язэп быў заскочаны, бо ніадкуль лістоў не чакаў. Да маці і сёстраў ён даўно не пісаў. Ды цяпер там немцы.

Прысеўшы каля стала на кухні, Язэп расхіліў «трохкутнічак» і адразу зірнуў на канец ліста. Там стаяла: «Цалую... Клаша». Усхваляваны, Язэп стаў чытаць услух. Ад гаспадыні ў яго ня было сакрэтаў. Яна таксама не таілася ад свайго «кватиранта». Калі даведалася, чаму Язэп Лабач, беларускі юнак, апынуўся так далёка ад роднага дому, расказвала яму, што яе мужык, Мікалай Антонаў, загінуў у час Антонаўскага паўстаньня. Ня быў ён сваяком кіраўніка паўстаньня Антонава, а толькі аднафамільцам. Дзяцей у іх не было, бо «не пасьпелі»: толькі пажаніліся і... пачалося паўстаньне. Да Язэпа Варвара адносілася, як да сына. Як даведалася ад Язэпа, што ягоная Клаша зьвязалася з нейкім аптэкарам, радзіла яму плюнуць на яе і шукаць паважную і чэсную дзяўчыну. «Я, вось, магла-б знайсьці сабе другога Мікалая, але не шукала і не зьбіраюся шукаць, бо такога, як быў мой першы, не знайду, — казала яна аднойчы Язэпу. — А гэтая Клаша, бадай, нейкая няпуцёвая...»

«Нупяцёвая-ж» пісала:

«Дарагі Іо(Іо — ад скарочанага Іосіф.—**М. К.**).

Чаму ты са мною так паступіў? Хіба я не кахала цябе так, як ты хацеў? Ці я хоць адным вокам на некага паглядзела? Я ніколі табе ня здраджвала і ня здраджу. Ты ведаеш, што да мяне ўвесь час чапляўся матэматык, але ня ведаеш, што мне не даваў праходу сын аптэкара Алег Сушынскі. Адшыла я і таго, і другога. Кожны вечар стаяла я на вуліцы, паглядала ў бок Давыдаўкі: можа, ты ідзеш, можа ідзеш? Калі вочы засланяла цемра, зьмешаная з маімі сьлязамі, я ішла ў хату, залазіла пад каўдэрку і прыслухоўвалася: можа, пастукаеш у вакно, можа?.. Усё дарэмна. А тут яшчэ прыйшла страшная вестка: забілі Міхася... А яшчэ адна бяда: бацьку зьнялі з працы пракурора. Ён ледзь не звар'яцеў. Ды і я не знаходзіла месца. А ты нават носу не паказаў. З усяго гэтага я рашыла паступіць на курсы санітарак, каб пазьней вырвацца на фронт... Далей так мучыцца я не магу... Калі хоць трошкі мяне кахаеш, напішы хоць адно слова!..

Цалую, цалую, цалую!..

Твая няшчасная Клаша».

5 лістапада 1941 г.

Ліст моцна ўзрушыў Язэпа. Асабліва гэтае ласкавае «Іо»... Ніколі раней ён ня чуў ад Клашы такога... Заўсёды толькі «Іосіф Міхайлавіч», «Іосіф Міхайлавіч...», «Іо»,.. «Твая няшчасная Клаша...»

— Магла-б быць... мая, а зараз, бадай, позна. І Лабач паглядзеў на адрыс на трохкутнічку: «Горад Варонеж, вуліца Пралятарская, Мэдінстытут — Пятровай Клаўдзіі Пятроўне».

Адрыс гэты Лабач добра ведаў. У 1936 годзе ён пару месяцаў вучыўся на рабфаку пры Мэдінстытуце. Мэдыцына яго ніколі не цікавіла. А калі аднойчы павялі ў склеп на практыку па анатоміі (калупацца пінцэтам у набальзаваных трупах) дык і зусім апрацівела. А яшчэ адна студэнтка шапнула яму на вуха: «Гэта-ж трупы расстраляных «ворагаў народу»...»

Махнуўшы рукою на такую «мэдыцыну», Лабач падаў заяву ў Пэдінстытут. Тады якраз аб'явілі набор на вячэрні курс, што давала магчымасьць працаваць і вучыцца. У анкеце на пытаньне: «Ці быў пад судом ці сьледствам?» — Лабач паставіў тырэ. Іспыты здаў усе на выдатна і стаў студэнтам літфаку...

Варвара доўга маўчала, дастала із шуфлядкі бохан хлеба, адрэзала вялікі акраец і працягнула Язэпу, кажучы: «Садзіся, перакусім, а пра Клашу забудзь. Мы, бабы, такі народ: ня можам забыць таго, каму аддаёмся першаму. Але час ды абставіны выветрываюць із галавы і таго, першага. Ці Клаша мела цябе першага, ці ня мела, але будзе мець не аднаго. Такія гэраіні, што пасьпяшаюць на фронт, шукаюць гуза на пуза, а ня нейкай помсты «фрыцам»...»

Язэп ня ведаў, што сказаць. Варвара прынесла жбанок малака, наліла ў кубак і паставіла перад Язэпам. Наліла і сабе. Язэп схадзіў у сенцы і прынёс тры яйкі. Варвара зьдзіўлена паглядзела на Язэпа:

— А гэта адкуль у цябе?

— А гэта.... тры вароны пралятaлі над хатай і зьнесьлі...

— Жартуеш?

— Жартую...

— А паважна?..

— Не скажу. Сакрэт.

— Хай будзе сакрэт. Я таксама маю сакрэт.

Пакуль закончылі вячэраць, Варвара ведала ўжо, якія «вароны» зьнесьлі тры яйкі, а Язэп ведаў «сакрэт» Варвары: «Можа, якую гадзіну таму назад прыходзіў Кашын зь нейкім незнаёмым і пыталі пра цябе. Я сказала, што ня ведаю, куды ты пайшоў, бо і сапраўды ня ведала і ня ведаю...» Язэп пасьпяшыў прабачыцца, бо, казаў ён: «Я нечакана надумаўся пабачыцца з Клашай і хадзіў у Ваўчок, а яна, як бачыце, ужо ў Варонежы...» Каб ня траціць дарма часу на далейшае апавяданьне пра Клашу і яе бацькоў, Язэп перамяніў тэму і запытаў пра тое, што яго зараз турбавала: «А які з сябе той незнаёмы, што прыходзіў з Кашыным?» — «Ды высокі, смуглы, у галіфэ і ў акулярах...» Язэп здагадаўся, што гэта быў той самы тамбоўскі «тыпус», і яго занепакоіла пачутае ад гаспадыні. Стараючыся ня выдаць хваляваньня, Язэп запытаў: «А не казалі яны, каб я прыйшоў у сельсавет ці яшчэ што-небудзь?» Варвара пакруціла адмоўна галавою. Язэпа чамусьці ў гэты час кальнула думка пра пасьведчаньні... Ці не хаваецца тут з боку Кашына якаясь правакацыя? Кашына ён ня ведаў як чалавека.

Тое, што «былы ўдзельнік паўстаньня» зьяўляецца камуністам, наводзіла на падазроныя думкі. Прымаць удзел ён мог, але на чыім баку? Як пра гэта даведацца, Лабач доўга галаву не ламаў, а рашыў распытацца ў гаспадыні: «Варвара Мікалаяўна! Неяк раз Хведар Фралoвіч Кашын хваліўся мне, што ён прымаў удзел у Антонаўскім паўстаньні. Ці вы ня чулі нічога пра гэта?»

Працяг. Пачатак у №№ 7, 8.

Не трэба запрашаць заезджых артыстаў на вечары, якія праводзяцца ў Вышэйшым прафесіянальным вучылішчы электронікі Мінска. Багатая на таленты і сама гэтая навучальная ўстанова. У самадзейных калектывах ахвотна ўдзельнічаюць і навучэнцы, і настаўнікі. Іх выступленні, асабліва на тэмы жыцця вучылішча, карыстаюцца нязменным поспехам.

НА ЗДЫМКАХ: мініяцюру выконваюць майстар вытворчага навучання Аляксандр ШАНТРУКОЎ і выкладчык гісторыі Алена СТРЭЛЬЧАНКА; на сцэне — група, якую ўзначальвае выкладчык інфарматыкі Аляксандр ЛЬВОВІЧ.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

РАДЗІМА—РАЙ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Наступны этап творчасці мастачкі, звязаны з ралиннымі сюжэтамі, прыпадае на 70-я гады і вызначае другую групу твораў. Першая асацыяцыя, якая ўзнікае паводле гэтых карцін — індзейскі фальклор. Адсюль экзатычныя для беларускага вока фарбавыя спалучэнні: чорны, зялёны, чырвоны... Нават кветкі беларускай прыроды — рамонкі, валошкі, дзьмухаўцы і іншыя — набываюць экзальтаваную для нашага ўспрымання форму, падкрэсленую кантрастнасцю непасрэдных для кожнай выявы каляровых спалучэнняў: белы на ярка-сінім фоне, чорны на чырвоным. Таму, хаця і сюжэтамі, і назовамі («Ой, ты, Нёман рака», «Сонцаварот — Купалле», «Кветка папараці» і інш.) карціны спадарыні Галіны гэтага перыяду і набліжаюцца да беларушчыны, выяўленчыя іх адметнасці пранізаны кодам зусім іншага нацыянальнага паходжання. І ў той жа час нельга не адзначыць, што пластыка малюнка ў гэтай серыі карцін у пераважнасці сугучная беларускаму характару — мяккая, лірычная, пявучая. Гэтая якасць твораў Русак падкупляе, асабліва прыцягвае. У мастачкі тут з'яўляецца цяга да арнаментальнай кодавасці і рэфрэннасці сюжэтаў, якая выразна акрэсліваецца і становіцца вызначальнай на наступным этапе творчасці.

Новы этап пачынаецца ў канцы 70-х гадоў і працягваецца з некаторымі варыяцыямі па сённяшні дзень. Яго можна назваць кардынальна новым у параўнанні з тым, што да гэтага часу малявала мастачка. Навізна ў абсалютным адмаўленні ад апавядальнай сюжэтнасці карцін і пераходзе да лаканічнага арнаменту, што асацыіруецца па форме з акантаваным у берагі вершаваным літаратурным творам. Колеры фарбаў становяцца спакойнымі, набліжанымі адзін да аднаго, — яны ўжо не працуюць на кантраст паміж сабою, а толькі на гарманічнае ўзаемадапаўненне ў канцэптуальна-апавядальнай пазіцыі аўтара. Мастачка набліжаецца да самой сутнасці беларускага мастацтва — знешняй лаканічнасці, сціпласці формы і ўнутранай напоўненасці, дынамікі і энергіі. На гэтым шляху відавочна глыбокае спасціжэнне Галінай Русак каранёў беларускай культуры, лепшых узораў яе выяўленчай класікі, народнага мастацтва. У гэтай сувязі бачыцца невыпадковым захапленне мастачкі шэдэўрамі дэкаратыўна - прыкладнога мастацтва XVIII стагоддзя — слуцкімі паясамі. Вывучэнне іх мастацкіх каштоўнасцей дае магчымасць паглыбіцца ў таямніцы гармоніі, створанай спалучэннем спрадвечных пакаленняў культуры беларускага народа, выяўленых у фарміраванні традыцый арнаментальнага мастацтва, адэкватнымі ўяўленням сучаснага чалавека, дызайнерскімі метадамі яго інтэрпрэтацыі на ўзроўні эстэтычных поглядаў грамадства XVIII стагоддзя. Цэлы шэраг твораў Галіны Русак—таму пацвярджэнне: «Васілёк», «Малачай», «Мальва», «Журавіна», «Дубовае лісце», «Падаючыя сняжынкі» і іншыя.

За аснову ў сваёй творчасці апошніх дзесяці год спадарыня Галіна Русак узяла выяўленчы прынцып слуцкага пояса — спалучэнне геаметрычнага арнаменту з раслінным. Болей таго, яна дапаўняе гэтую лінію ўвядзеннем сімвалаў жывёльнага свету, міфалагічных вобразаў. Падставамі для гэтага, мабыць, паслужыла паглыбленне аўтаркі ў вывучэнне архаікі старажытных беларускіх арнаментаў, дзе вялікае месца належала жанчыне-маці — Берагіні і іншым язычніцкім багам. Гэтыя пошукі прачытваюцца ў карцінах «Пагоня, «Лесавікі», «Берагіня», «Зубры ў Белавежы» і інш. Праз лінію і колер, лёгка задаўшы тэму для роздуму, праз лаканічную сімволіку выяў раслін і жывёл мастачка падае складаную сімфонію чалавечых пачуццяў, думак, разважанняў, асветленую непаўторнай прыгажосцю спрадвечнай эстэтыкі беларускай культуры.

Адна з любімых тэм у творчасці Русак — палёт буслоў. Яна вар'іруецца, паглыбляецца, па-рознаму стылістычна інтэрпрэтуецца. Але заўжды гэта палёт. Бусел — паэтычны сімвал тугі па Радзіме, мілай сэрцу Беларусі. Ляцяць птушкі з выраю на Беларусь — у радзімы край. Радзіма — Рай, як бы ні было цёпла і сытна на поўдні. На працягу дзесяткаў год Галіна Русак была адарвана ад Бацькаўшчыны, ад яе крыніц і цудадзейнага паветра. І вось яе творы, якія сканцэнтравалі ў сабе глыбіню любові і адданасці любай старонцы, роднаму народу, як тыя буслы, вярнуліся на Радзіму часцінкай сэрца сумленнага чалавека, таленавітай мастачкі. Творы спадарыні Галіны ўбачаць тысячы беларусаў — яе суайчыннікаў — і наблізяцца да запаветнай таямніцы душы.

Таццяна ГАРАНСКАЯ.

ПАЭТ ЛЕГЕНДАРНАГА ЛЁСУ

За плячыма ў Алеся Сучка легендарнае жыццё. Нарадзіўся ён у 1916 годзе ў Сімбірскай губерні ў сям'і беларусаў-бежанцаў. Пасля раптоўнай смерці бацькі, Навума Дабрыяна, маці вярнулася з трыма маленькімі дзецьмі на радзіму, у вёску Какошчычы на Слонімшчыне. Там будучы паэт закончыў пяць класаў польскай школы, там далучыўся да вызваленчага руху. У 1934 годзе яго ўпершыню арыштавалі за тое, што арганізаваў дэманстрацыю мясцовых вучняў, якія патрабавалі адчыніць школу на роднай мове. Неўзабаве арыштаваны зноў, А. Сучок на гэты раз прыгавораны да чатырох гадоў турмы (тэрмін адбываў у Беластоку). А вясной 1939 года быў адпраўлены ў вядомы лагер Картуз-Бярозу, адкуль яго вызвалілі ў верасні таго ж года.

Затым была праца ў слонімскай раённай газеце, удзел у антыфашысцкім руху і партызанскай барацьбе. Пасля вайны загадваў сельскім Домам культуры, старшынстваваў у сельсавеце. А з 1963 да 1978 сціпла працаваў стрэлачнікам на станцыі Азярніца. Калі ж выдавалася свабодная хвіліна, пісаў вершы.

Паэтычную творчасць Алесь Сучок (псеўданім Пятра Дабрыяна) пачаў яшчэ да вайны. Першы верш ён напісаў... алюмініевай лыжкай на сцяне слонімскай турмы. Потым друкаваўся ў віленскім часопісе «Шлях моладзі», слонімскай раённай і гродзенскай абласной газетах, зборніку «Сцягі і паходні». Раннім вершам А. Сучка ўласцівы пафас вызваленчай барацьбы. Потым аддаваў перавагу пейзажнай лірыцы. У апошні час у яго паэзіі ўзмацніліся грамадзянскія матывы.

Прапануем увазе чытачоў «Голасу Радзімы» некалькі вершаў паэта-змагара.

Аляксей ПЯТКЕВІЧ.

А. СУЧОК

ЛЕТНЯЯ ПЕСНЯ

Схіліліся вербы над быстраю рэчкай,
Што ў цёмную далеч няспынна бяжыць,
А бераг бялее расцьвіўшаю грэчкай
І далеч ў сінечы спякотнай дрыжыць.

Я пах удыхаю грачанага поля,
Што хвалямі ветрык да рэчкі нясе,
І, здэцца, нічога не трэба мне болей —
Адно растварыцца у гэтай красе.

Жаўрук заліваецца песняй цудоўнай,
І цяжка ў блакіце яго адшукаць...
А рэчка плыве гэтак хутка і роўна,
Ніякіх кругоў на вадзе не відаць.

З любоўю гляджу на чароўнасць прыроды,
Як пышна яна расквітнела наўкол,
Як пчолкі над грэчкай вядуць карагоды,
Збіраючы ўзятак сабе у прыпол.

Схіліліся вербы над рэчкаю нізка,
Здаецца, жадаюць напіцца вады,
А вечар надходзіць нячутна і блізка,
І ціха пад ветрам гудуць правады.

ДЛЯ НАШАЙ БЕЛАРУСІ

Не падай духам, хоць жыццё
Цябе выводзіць з раўнавагі,
Такое ў нас цяпер быццё,
Што патрабуе сіл, адвагі.

Трымай заўсёды вышыню!
І будзь нязломным у паходзе
За гонар наш і чысціню,
Якая век жыве ў народзе.

За сваю мову стой гарой!
Каб адрадзіць яе нанова,
Каб увайшла яна у строй
І стала век дзяржаўнай мовай.

Усё, што бачыш, чым жывеш,
Здабыў народ ў цяжкім змаганні.
І ты ўсё гэта беражэш —
Пакуль жыве ў грудзях дыханне.

Пакуль пульсуе ў жылах кроў,
Пакуль спяваю і смяюся,
Аддам ўсю працу і любоў
Для роднай нашай Беларусі.

МАЯ МОВА

Мая мова такая, як усе,
На другую яе не змяняю,
Яна радасць мне ў душу нясе,
І за гэта яе паважаю.

А яе ў нас хацелі адняць,
Прымушалі, каб мы адракліся,
Каб пакінулі песні пяяць,
Што нам ўсім ад дзядоў засталіся.

Ні цару і ні польскім панам
Не падуладна скарыць яе стала,
Мы вучылі яе па начам —
Пры лучыне, што цьмяна палала.

Праз пакуты і цяжкі прыгон
Ты прайшла з намі, родная мова...
Вось за гэта прымі мой паклон,
Што квітнееш ты сёння нанова.

Мы ўздымаем цябе ў вышыню
На сцягі, што агнём палымнеюць.
Шлях дарогу даем ў шырыню
І кваткамі ўсцілаем з аселіц.

МЫ ДАЧАКАЛІСЯ ВЯСНЫ

Прысвячаю Я. Коласу

Магутны, звонкі голас твой
Ляцеў да нас праз дрот кардону.
І узнімаў на цяжкі бой
Супроць паноў і іх закону.

Ён сілу ў сэрца нам ўліваў,
Каб смела мы ішлі ў змаганне,
І кожны верш нам прыбаўляў
І вытрымкі, і гартавання.

Нас не палохаў панскі суд,
Ні вісельні, ні катаванні,
Мы верылі нязломна ў цуд,
Што Беларусь будзе ў з'яднанні.

І нашы мары, нашы сны
Збыліся ўрэшце, сталі явай,
Мы дачакаліся вясны,
Як Беларусь стала дзяржавай!

ЛІСТКІ З КАЛЯНДАРА

3 лютага, панядзелак

ГРОДЗЕНСКІ КАСЦЁЛ І КЛЯШТАР БРЫГІТАК

Яскравым прыкладам архітэктуры ранняга барока з'яўляецца Гродзенскі брыгіцкі касцёл і кляштар, узведзены ў першай палове XVII стагоддзя (1642 год). Комплекс складаецца з мураванага касцёла і жылых карпусоў, што ўтвараюць квадратны ўнутраны двор. Высокая мураваная сцяна з васьміграннымі вежамі па вуглах і дзвюма прыгожымі брамамі акаляюць архітэктурны ансамбль, вынесены на перакрыжаванне дзвюх цэнтральных вуліц.

Касцёл уяўляе сабою аднанефны двухвежавы храм з паўцыркульнай апсідай. Ордэнская пластыка: пілястры, плоскія нішы, шматпрафіляваныя гзымсы аздабляюць галоўны фасад. Найбольшую цікавасць уяўляе дэкор фрыза, выкананага ў тэхніцы сграфіта (раслінны арнамент у спалучэнні з міфалагічнымі істотамі). Двух'ярусны франтон аздоблены валютамі — элементамі архітэктурнага дэкору ў выглядзе спіралепадобнага завітка з кружочкам-вочкам пасярэдзіне. Гэтая архітэктурная форма вельмі характэрная для архітэктуры Беларусі часоў барока. Форму валюты ў гэты час набылі кансолі карнізаў, аздабленні дзвярэй, акон і парталаў.

Другая адметная рыса брыгіцкага касцёла — гэта высокамастацкія каменныя парталы, упрыгожаныя міфалагічнымі выявамі і раслінным арнаментам. На іх таксама ёсць дата будаўніцтва ансамбля.

Алег ТРУСАЎ.

5 лютага, серада

КОРАТКА АБ МЯСТЭЧКАХ

Значную ролю ў гаспадарчым жыцці Беларусі ў XVIII — пачатку XX стагоддзяў адыгрывалі мястэчкі (цяпер гарадскія пасёлкі). Мястэчка (узнікла ад слова «месца» — горад) — населены пункт з некаторымі прыкметамі горада, колькасцю жыхароў ад некалькіх соцень да 7 і болей тысяч чалавек. На жаль, гэта назва не захавалася ў сучасным адміністрацыйным дзяленні Беларусі. У 1897 годзе ў Беларусі было 464 мястэчкі з насельніцтвам 679 тысяч чалавек, у Магілёўскай губерні — 72 мястэчкі з 143 тысячамі чалавек.

У мястэчках звычайна знаходзіліся цэнтры воласці. Мястэчкі часцей за ўсё з'яўляліся ўласнасцю багатых памешчыкаў. Насельніцтва ў асноўным займалася земляробствам. У многіх мястэчках былі паравыя млыны, крупадзёрныя заводы, гарбарныя майстэрні, іншыя буйныя і дробныя прадпрыемствы. У мястэчку Шклоў, напрыклад, была адкрыта кардонная фабрыка, на якой выраблялі белы і буры кардон, гадавая вытворчасць даходзіла да 180 тысяч рублёў (па тым часе немалая). У мястэчку Дуброўна дзейнічала акцыянернае таварыства, якое аб'ядняла ткацкія прадпрыемствы.

У мястэчках Беларусі меліся лаўкі, магазіны, школы, збіраліся кірмашы. Буйныя — мелі пошту, медпункты. Кірмашы праводзіліся ў мястэчках Жлобін Рагачоўскага павета (Пакроўскі), Хаславічы Аршанскага павета (Успенскі), Любавічы Аршанскага павета (Крэшчэнскі).

Шмат якія мястэчкі Магілёўскай губерні стаялі на буйных рэках Сож (Ветка, Крычаў) і Днепр (Дуброўна, Жлобін, Шклоў), мелі прыстані; мястэчкі Талочын, Чырвонае, Жлобін і іншыя стаялі на перасячэнні чыгунак.

Рост сельскай гаспадаркі, развіццё гандлю, пашырэнне эканамічных сувязей садзейнічалі перарастанню мястэчак пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ў гарады: Жлобін, Крычаў, Касцюковічы, Дуброўна, Шклоў, Слаўгарад і іншыя (36 гарадоў) і пасёлкі (110 у 70-х гадах). Мястэчкі, у якіх пераважная большасць насельніцтва займалася сельскай гаспадаркай, пачалі называць вёскамі.

В. КРАЎЦОВА.

7 лютага, пятніца

430 гадоў назад (1562) М. Кавячынскі і Л. Крышкоўскі пад кіраўніцтвам С. Буднага заснавалі Нясвіжскую друкарню — першую ў межах сучаснай тэрыторыі Беларусі друкарню, якая карысталася кірылаўскімі шрыфтамі і выдала творы С. Буднага «Катэхізіс» (першая на Беларусі кніга на беларускай мове) і «Пра апраўданне грэшнага чалавека перад богам».

По следу. Фота Э. ЭЛЬКСІНА.

СПОРТ

У ЧЫЙ ГОНАР ПРАГУЧЫЦЬ НОВЫ ГІМН?

Скажыце, што агульнага між паэтам, кампазітарам і спартсменам? Правільна, іх усіх час ад часу наведвае натхненне. Ну а якімі ніцямі звязаны, напрыклад, такія паняцці: Беларусь, паэт, кампазітар, спартсмен, Іспанія? Вядома ж, алімпійскімі. Справа ў тым, што цяпер у Беларусі людзі, якія пішуць вершы і ствараюць музыку, заняты адной вельмі важнай справай — яны працуюць над новым гімнам суверэннай дзяржавы. І хутчэй за ўсё, упершыню ён прагучыць у гонар канкрэтнага чалавека на летніх Алімпійскіх гульнях у Барселоне. Таму што Міжнародны алімпійскі камітэт прыняў рашэнне, што ў Іспаніі ў гонар пераможцаў у асобных відах спаборніцтваў з рэспублік былога СССР будзе паднімацца флаг гэтай краіны і гучаць яе гімн.

А ці ёсць прэтэндэнты на такі высокі гонар у нас? Ці зможа Беларусь без «бацькоўскай» рукі Масквы годна прадстаўляць сябе на буйнейшых спартыўных арэнах свету? На гэтыя пытанні можна сказаць упэўнена: «Так!»

Пачнём з «каралеўскага» віду — лёгкай атлетыкі. Прайшоўшы ў 1991 годзе ў Токіо чэмпіянат свету яшчэ раз пацвердзіў высокі клас беларускіх атлетаў. Бо Беларусь па агульнай колькасці заваяваных медалёў заняла шостае месца, пакінуўшы ззаду такіх грандаў, як Італія, Францыя, Японія, КНР. А калі ўзяць залатыя ўзнагароды (3 медалі), то наперадзе аказаліся толькі «звышдзяржавы» ЗША, Германія і... СССР (праўда, разам з намі). Так што ў Барселоне першыя ноты новага гімна могуць пачуць двухразовая чэмпіёнка свету Таццяна Лядоўская (бег з бар'ерамі), чэмпіёны свету Ігар Лапшын (трайны скачок), Ігар Астапковіч (кіданне молата).

Беларусь — імя жаночае. І, вядома, хочацца, каб у Іспаніі дэбют новага беларускага гімна быў у гонар жанчыны. На гэтую ролю поўнасцю падыходзіць гамяльчанка, трохразовая чэмпіёнка Еўропы па плаванню Алена Рудкоўская. Летась яе выступленні ў басейнах свету зрабілі сапраўдную сенсацыю.

Вядома ж, марыць чарговы раз узысці на алімпійскі п'едэстал пасталеўшая, але заўсёды спакойная гімнастка Святлана Багінская. Не сказала свайго апошняга слова чэмпіёнка Еўропы пяціборка Жанна Далгачова.

Ну, а раптам здарыцца так, што жанчыны падвядуць? Значыць, гімн так і не прагучыць? Нічога падобнага!

Сваё слова абавязкова скажуць мужчыны. Думаецца, што самым важкім яно будзе ў прадстаўнікоў грэка-рымскай барацьбы чэмпіёнаў свету Вугара Аруджава і Сяргея Смаля. Іх цалкам могуць падстрахаваць чэмпіёны свету пяціборац Аляксандр Барысенка, гімнаст Віталій Шчэрба, скараход Аляксандр Паташоў, мацнейшыя на сёння людзі планеты, цяжкаатлеты Леанід Тараненка і Леанід Курловіч.

Дарэчы, у суперцяжкавагавіка, рэкардсмена свету Леаніда Тараненкі нарадзілася цікавая ідэя. Многія, вядома ж, знаёмы з творамі англійскага фантаста Герберта Уэлса. Гэта ён аднойчы сказаў, што чалавек ніколі не падніме над галовой 600 фунтаў. Дык вось чэмпіён свету прапаноўвае правесці ў Мінску, а калі хто-небудзь праявіць ініцыятыву, то і ў другім горадзе, спаборніцтва-шоу з удзелам усіх мацнейшых людзей свету пад назвай «600 фунтаў» і паспрабаваць абвергнуць выказванне вялікага фантаста. Дарэчы, рэдакцыя газеты «Физкультурник Беларуси» ўжо пачала арганізацыйную работу. **Але патрэбны спонсары-сузаснавальнікі гэтага турніру, даходы ад тэлетрансляцыі якога і рэкламы на ім, павінны пакрыць усе расходы. Усе, хто зацікаўлены прапанаваць свае паслугі, могуць звяртацца на адрас: Рэспубліка Беларусь, 220600, г. Мінск, вул. Кірава, 8, корпус 2, рэдакцыя газеты «Физкультурник Беларуси». Тэлефон 27-61-60. Факс 8-0172276184.**

Але вернемся да летніх Алімпійскіх гульняў. Без усякага сумнення, Барселона, а таксама дзесяткі краін свету пачуюць беларускі гімн у гонар першага алімпійскага чэмпіёна новай дзяржавы — Рэспублікі Беларусь. У Іспаніі можа здарыцца і яшчэ адна знамянальная для беларускага спорту падзея. Справа ў тым, што да сённяшняга дня ў нашай рэспубліцы было падрыхтавана 46 алімпійскіх чэмпіёнаў. І можа стацца, што Барселона назаве імя 50-га чэмпіёна, які ўзыдзе на вышэйшую прыступку спартыўнага алімпа. Гэта падзея не павінна застацца незаўважанай. **Чаму б і замежным аматарам беларускага спорту, нашым землякам, не ўстанавіць спецыяльныя прызы юбіляру? Хто гатовы гэта зрабіць, можа прысылаць свае прапановы ў рэдакцыю газеты «Физкультурник Беларуси».**

Сёння Беларусь рэальна ўключылася ў алімпійскі рух. У сакавіку наш нацыянальны камітэт павінен быць прыняты ў міжнароднае супольніцтва на правах часовага члена. У красавіку рэспубліку павінен наведаць прэзідэнт Міжнароднага алімпійскага камітэта пан Х.-А. Самаранч. Пішуцца раздзелы новай гісторыі беларускага спорту...

Віктар ЛОЎГАЧ,
галоўны рэдактар газеты «Физкультурник Беларуси».

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ПРАСПЕКТ Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» Індэкс 63854. Заказ № 383.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12